

نوع مقاله: پژوهشی

دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۶/۲۶

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۳/۱۹

صفحات: ۸۱-۱۰۳

10.29252/mmi.10.24.81

پیشنهاد مدلی برای بررسی حفاظت پایدار (کالبدی-معنایی)

میراث معماری ایران*

محمدصادق طاهرطلوع دل** سینا کمالی تبریزی***

چکیده

هزاران محوطه، بنا و مجموعه تاریخی که نشان‌دهنده تاریخ، فرهنگ و هویت این ملت هستند، نیاز به حفاظت دارند. امروزه حفاظت، بیشتر یک فعالیت ذاتی مبتنی بر ارزش‌ها قلمداد می‌شود و همواره ارزش‌ها، علت اصلی حفظ میراث بوده‌اند. پر واضح است که هیچ جامعه‌ای برای حفظ چیزی که ارزشی برای آن ندارد، تلاشی نخواهد کرد. لذا شناسایی و طبقه‌بندی ارزش‌ها قبل از هر گونه اقدامات آسیب‌شناسی و تعیین میزان مداخلات در فرآیند حفاظت، امری ضروری است. در کلیه تحقیقات علمی پیرامون میراث معماری، پایداری فرآیند حفاظت به صورت محدود مورد توجه و تحقیق قرار گرفته است؛ بنابراین نمی‌توان درک روشنی از پایداری معماری که در فرآیند حفاظت نقش دارد، به دست آورد. لذا هدف این پژوهش، بررسی حفاظت پایدار (کالبدی-معنایی) میراث معماری به منظور تبیین مدل برگرفته از نظر متخصصین است. روش تحقیق در این مقاله، به صورت کیفی-کمی^۱ در نظر گرفته شده؛ به طوری که پس از شناسایی ارزش‌های کالبدی و معنایی میراث معماری، از طریق بررسی ادبیات موضوع و با مشورت متخصصین، توسط آزمون رگرسیون خطی، میزان اثرگذاری مؤلفه‌های اصلی و فرعی حفاظت معنایی بر واریانس حفاظت کالبدی تعیین شده است. سپس برای تبیین رابطه بین حفاظت معنایی و کالبدی و زیرمؤلفه‌های مربوطه، از آزمون هم‌بستگی پیرسون استفاده شده و مدل نهایی ارائه شده است. پایایی آزمون، بر اساس تکنیک آلفای کرونباخ و روایی محتوایی، بر مبنای نظر متخصصین مورد تأیید قرار گرفت. بر اساس مدل به دست آمده، می‌توان نتیجه گرفت که حفاظت میراث اصیل معماری، تنها با تعامل مستمر حفاظت کالبدی و معنایی و با کمک رعایت زیرمؤلفه‌های مربوطه به صورت توأمان امکان‌پذیر است. همچنین، زیرمؤلفه‌های اصلی در حفاظت کالبدی بناهای تاریخی؛ عناصر مصالح، تزئینات، سیستم سازه‌ای، نما، هندسه و در حفاظت معنایی؛ ارزش‌های فرهنگی، هویتی، اقتصادی، یکپارچگی، تاریخی، زیبایی، اجتماعی و اصالت، تعیین شده‌اند.

کلیدواژه‌ها: حفاظت معنایی، حفاظت کالبدی، میراث معماری، مدل مفهومی، حفاظت پایدا

* این مقاله برگرفته از پیشینه رساله دکتری سینا کمالی تبریزی با عنوان «اصول باززنده‌سازی ارزشی بناهای تاریخی تهران (نمونه موردی: بناهای مذهبی-آموزشی دوره قاجاریه)» به راهنمایی دکتر محمدصادق طاهرطلوع دل در دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تهران در حال انجام است.

** msstd@srttu.edu

*** دانشیار، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی.

**** دانشجوی دکتری معماری، دانشکده مهندسی معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی (نویسنده مسئول)

Sina_kamali@yahoo.com

مقدمه

مطالعه تجربه‌های حفاظت میراث معماری تا پیش از قرن نوزدهم میلادی نشان می‌دهد حفاظت عمدتاً مجموعه اقداماتی برای مقابله با عوامل فرساینده و بهبود بخشیدن به وضعیت کالبدی میراث معماری به منظور تداوم کالبدی و کاربری آنها و در موارد معدودی، به همراه توجه به جنبه‌های هنری، زیبایی‌شناسانه و نمادین آثار بوده است. از قرن نوزدهم به بعد، اگر چه نظریه پردازان و معماران حفاظتگر برداشت‌های گوناگونی از مفهوم حفاظت داشته‌اند، اما در تمام موارد، همچنان وجوه ملموس و قابل‌رؤیت آثار میراثی بیش از مقوله‌های حسی و عاطفی آنها مورد توجه قرار گرفته؛ زیرا هنوز آثار معماری، متشکل از وجوه صرفاً کالبدی و عینی پنداشته می‌شدند، حال آنکه در آثار، چیزی فراتر از فیزیکی اثر وجود دارد. از چندین دهه قبل با مطرح شدن برخی مفاهیم مرتبط با محیط انسانی در زمینه‌های علمی، فلسفی و علوم محیطی، دیدگاه‌ها نسبت به جنبه‌های کیفی و معنایی فضاها توسعه یافته و ابعاد غیرکالبدی آنها مورد توجه قرار گرفتند. چنین تغییر نگرشی، مقوله حفاظت فضاهای میراثی را نیز متأثر ساخت و موجب شد پژوهشگران و متخصصین مربوطه، حفاظت را نه تنها اقدامی برای بهینه‌سازی و استمرار

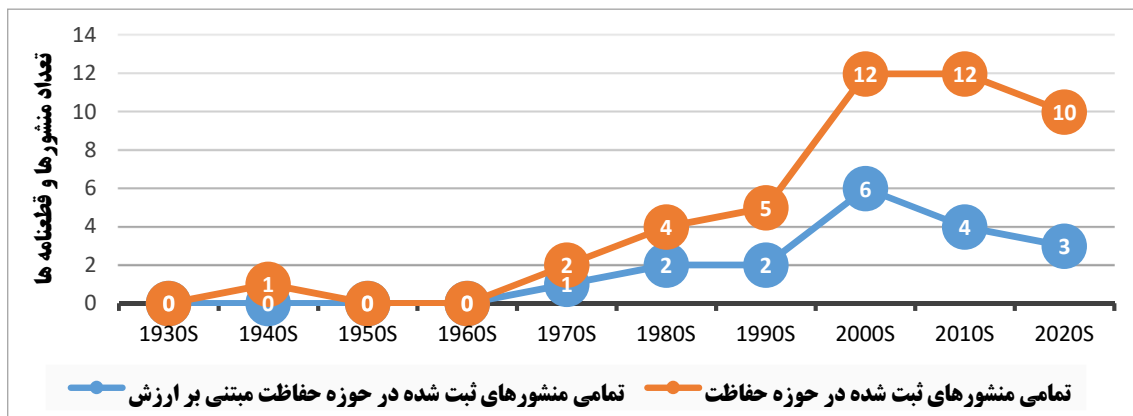
ابعاد عینی آثار، بلکه عملیاتی بدانند که به خصوصیات ذهنی میراث معماری نیز می‌پردازد (تصویر ۱).

در مجموع، حفاظت در دو سطح ارزیابی می‌شود (شیروانی و دیگران، ۱۳۹۵)؛ حفاظت به معنای مداخله در اثر (حفاظت کالبدی) و حفاظت به معنای تفکر در اثر (حفاظت معنایی). حفاظت به معنای مداخله، که در جایگاه "حرفه و دانش مرمت" قرار می‌گیرد، مجموعه اقداماتی که باعث بهبود شرایط کالبدی هستند؛ چه مداخله مستقیم که منجر به مداخله در کالبد و ماده اثر می‌شود، چه مداخله غیرمستقیم که با دست بردن در پیرامون اثر یا تغییر مسیر، اتفاقاتی می‌افتد که اثر از آنها متأثر است. حفاظت به معنای تفکر در اثر، از جنس چرایی و چیستی و در قلمرو معرفت‌شناسی قابل بسط است و به مفاهیم، نظریه‌ها، معانی و چند و چون حفاظت می‌پردازد (ابویی و نیک‌زاد، ۱۳۹۶: ۱۷۱).

در چند دهه اخیر، مراکز بین‌المللی (یونسکو و ایکوموس) شکل گرفته که عهده‌دار مطالعه میراث فرهنگی، یادمان‌ها و محوطه‌های تاریخی و حفاظت از آنها هستند. با توجه به بررسی بیانیه‌ها، منشورها و قطع‌نامه‌های بین‌المللی در سه دهه اخیر (جدول ۱)، توجه به حفاظت مبتنی بر ارزش^۲ به صورت آشکار، رو به رشد بوده است (تصویر ۲).

تصویر ۱. دیدگاه حوزه‌های حفاظت معماری در طول زمان (نگارندگان)

تصویر ۲. نمودار زمانی توجه به حفاظت و حفاظت مبتنی بر ارزش در بیانیه‌ها، منشورها و قطع‌نامه‌های بین‌المللی (نگارندگان)

جدول ۱. بررسی بیانیه‌ها، منشورها و قطع‌نامه‌های بین‌المللی، با توجه به حفاظت مبتنی بر ارزش

عنوان منشور / سال	نتایج منتشر شده
ایکوموس، منشور ونیز، ماه می 1964	ایده و مفهوم یک یادمان تاریخی، تنها یک اثر معماری منفرد نیست، بلکه بستر قرارگیری، محیط شهری یا روستایی را شامل می‌شود که حاوی شواهدی از تمدن به‌خصوص یا آثار ویژه‌ای از تغییر و توسعه یا رخدادی تاریخی باشد. آثار تاریخی به همراه پیامی از نسل‌های مختلف مردم از گذشته تا امروز، به‌عنوان شاهدی زنده از سنت‌های قدیمی باقی مانده‌اند. مردم بیش از پیش به وحدت و اشتراکات ارزش‌های انسانی آگاهی می‌یابند؛ در صورتی که آثار باستانی را به‌عنوان میراث مشترک بدانند. حفاظت از آنها برای نسل‌های آینده، مسئولیتی مشترک به حساب می‌آید (ICOMOS, 1964).
یونسکو، 1972	بر ارزش‌های برجسته جهانی به‌خصوص یکپارچگی و اصالت در حفاظت و مدیریت آثار تاریخی تأکید شده است (UNESCO, 1972).
چهارمین مجمع عمومی ایکوموس در بروژ، بلژیک، ماه می 1975	بیدار کردن و تحریک احساس غرور در میان ساکنان شهرهای کوچک و نمایندگان سیاسی آنها بر اساس ارزش‌های محیط تاریخی خود و احساس مسئولیت در حفظ آن، به‌عنوان یک شرط اساسی بلندمدت برای موفقیت در سیاست حفاظت، ضروری است (ICOMOS, 1975).
منشور اپلتون، 1983	هر چه ارزش‌های یک میراث فرهنگی بهتر شناخته و تفسیر شوند، صیانت از آنها و ارتقای کیفی این ارزش‌ها به شکل بهتری صورت خواهد گرفت (ICOMOS, 1983).
نشست سه سالانه شورای هماهنگی ایکوم، سپتامبر 1984	هر شیء (منفرد یا مرکب)، دارای پیام و اطلاعات تاریخی، سبکی، شمایل‌شناسی، تکنیکی، فکری، زیبایی‌شناسی و یا معنوی است که حفاظتگر باید ماهیت این پیام‌ها و اطلاعات را تشخیص داده و بر اساس آن، کار خود را پیش برد. تنها پس از این موارد است که درمان کامل، منجر به حفظ یکپارچگی کالبدی بنا، آشکارسازی ارزش‌ها و پی بردن به اهمیت آنها می‌شود (ICOM, 1984).
منشور سوئیس، 1990	معرفی، نمایش و ارائه ارزش‌ها را باید به صورت تفسیری عامه‌فهم بر اساس سطح فعلی معلومات عمومی در نظر گرفت (ICAHM, 1990).
دهمین مجمع عمومی ایکوموس، آگوست 1993	لازم است انجام اقدامات حفاظتی تنها به اشخاصی واگذار شود که توان تشخیص ارزش‌ها از جمله؛ مفاهیم عاطفی، فرهنگی و کاربردی آنها را داشته باشند (ICOMOS, 1993 b).
ایکوموس، نیوزلند، 1993	در فرآیند حفاظت، باید ارزش‌های میراثی یک مکان تعیین شوند (ICOMOS, 1993 a).
یازدهمین مجمع عمومی ایکوموس در صوفیه، بلغارستان، اکتبر 1996	مستندنگاری، یکی از راه‌های اصلی موجود برای معنابخشی، شناخت، تعیین و تشخیص ارزش‌های مربوط به میراث فرهنگی است (ICOMOS, 1996).
دوازدهمین مجمع عمومی ایکوموس، مکزیکو، اکتبر 1999 (گردشگری فرهنگی)	فرآیند حفاظت باید در گام نخست، مسئولیت‌ها و فرصت‌های به‌خوبی مدیریت شده را با هدف تجربه، شناخت فرهنگ و ارزش‌های میراث فرهنگی جامعه میزبان، برای افراد آن جامعه و بازدیدکنندگان فراهم کند. میراث طبیعی و فرهنگی، منابع مادی و معنوی به شمار می‌رود و روایتگر سیر تکامل تاریخی است. میراث، نقش مهمی در زندگی نوین داشته و لازم است تا از لحاظ کالبدی، ذهنی و احساسی برای عموم قابل دسترس باشد. جنبه‌های منحصر به فرد میراث طبیعی و فرهنگی، دارای سطوح متنوعی از اهمیت هستند؛ برخی، ارزش‌های جهانی داشته و برخی دیگر در مقیاس ملی، منطقه‌ای و محلی اهمیت دارند. برنامه‌های توضیحی باید اهمیت اماکن واجد ارزش میراث فرهنگی، آداب و رسوم گذشتگان و تنوع موجود منطقه و جامعه میزبان را معرفی کرده و سطح آگاهی عمومی را افزایش دهند (ICOMOS, 1999 a).
دوازدهمین مجمع عمومی ایکوموس، مکزیکو، اکتبر 1999 (حفاظت سازه‌های چوبی)	هدف از مرمت، حفظ سازه تاریخی و توان تحمل نیروهای ثقلی و آشکار ساختن ارزش‌های فرهنگی آن است (ICOMOS, 1999 b).

ادامه جدول ۱. بررسی بیانیه‌ها، منشورها و قطع‌نامه‌های بین‌المللی، با توجه به حفاظت مبتنی بر ارزش

عنوان منشور / سال	نتایج منتشر شده
منشور بورا، ۱۹۹۹	شناخت ارزش‌های فرهنگی، توسعه سیاست‌گذاری و مدیریت مکان‌های ارزشمند میراثی منطبق با سیاست‌گذاری صورت‌گرفته را می‌توان به‌عنوان توالی اجرای منشور بورا معرفی کرد. پیش از کار در یک مکان، لازم است مطالعاتی در راستای شناخت ارزش‌های آن مکان صورت گیرند. این مطالعات شامل؛ تحلیل کالبدی، گردآوری اسناد و مدارک، شواهد شفاهی و امثال آن، انجام ترسیمات فنی بر اساس دانش، مهارت و تخصص به فراخور کار هستند (ICOMOS, 1999 c).
کانادا، ۲۰۰۳	شناخت کامل ارزش‌های مکان تاریخی و عناصر و اجزای آن، لازمه اجرای یک طرح حفاظتی مناسب است. هر چه این شناخت بهتر باشد، احترام بیشتری به ارزش‌های آثار گذاشته خواهد شد. بنابراین دستورالعمل پیش رو، به مستندسازی، تعیین هویت آثار، ارزیابی مصالح و تحلیل اشکال، عملکرد، روابط داخلی و شرایط مکان تاریخی و اجزای آن پیش از آغاز پروژه تأکید دارد (Parks Canada, 2003).
شانزدهمین مجمع عمومی ایکوموس کبک، کانادا، اکتبر ۲۰۰۸	شناختی که تفسیر و ارائه ارزش‌های میراثی را به همراه دارد، بخشی از روند کلی حفاظت و مدیریت از میراث فرهنگی به شمار می‌رود که شامل؛ درک آسان و قدردانی از بناها، ارتباط معنایی با بناها، حفظ ارزش‌های ملموس و ناملموس، احترام به صحت و اعتبار، مشارکت در حفاظت پایدار، تشویق به جامعیت در تفسیر سایت‌های میراث فرهنگی و گسترش دستورالعمل‌های فنی حرفه‌ای است (ICOMOS, 2008 a).
شانزدهمین مجمع عمومی ایکوموس کبک، کانادا، اکتبر ۲۰۰۸	فناوری‌های مدرن دیجیتال، برای یکپارچه کردن ارزش‌های میراث ملموس (بناهای تاریخی) و ناملموس (موضوعات فرهنگی) می‌توانند به کار روند؛ ما (ایکوموس) به شدت استفاده گسترده تکنولوژی را به منظور حفاظت، انتشار و ترویج مکان‌های میراثی و معنای آنها توصیه می‌کنیم (ICOMOS, 2008 b).
ایکوموس نیوزلند، سپتامبر ۲۰۱۰	حفاظت از یک مکان، باید بر اساس درک و قدردانی از تمام جنبه‌های ارزشمند میراث فرهنگی ملموس و ناملموس باشد. ارزش میراث فرهنگی، باید از طریق مشورت با افراد مسئول، مستندات نظام‌مند و مصاحبه‌های شفاهی، تحقیقات میدانی و سایر روش‌های مربوطه درک شود. ارزش و اهمیت میراث فرهنگی یک مکان و تمامی جنبه‌های حفاظت از آن باید مستند شده باشد تا اطمینان حاصل شود که این اطلاعات برای نسل‌های حاضر و آینده در دسترس هستند. لوازم و محتویاتی که ارزش فرهنگی یک مکان محسوب شده، باید همراه محل نگهداری شوند. چنین وسایلی ممکن است شامل؛ حکاکی، نقاشی، بافندگی، شیشه‌رنگی، کاغذدیواری، تزئینات سطحی، آثار هنری، تجهیزات، مبلمان و وسایل شخصی باشند. تفسیر و معنا به‌طور عمیق، درک عمومی از تمام جنبه‌های ارزشی مکان‌های میراث فرهنگی و حفاظت از آنها را بهبود می‌بخشد. پروتکل‌های فرهنگی مربوط، در این درک اساسی هستند و باید شناسایی و مشاهده شوند. تفسیر باید درک ارزش‌های ملموس و ناملموس از یک مکان که ممکن است به آسانی قابل درک نباشند را تسهیل کند که شامل موارد زیر می‌شود: روند ساخت و ساز و تغییرات انجام‌شده، معانی و ارتباطات فضایی و زندگی‌نامه افراد واقع در آن مکان بیان می‌شود. هر تفسیر باید ارزش میراث فرهنگی یک مکان را احیا کند. روش‌های تفسیر باید متناسب با مکان در نظر گرفته شوند. مداخلات فیزیکی در راستای اهداف تفسیر و معنابخشی، نباید حس بودن در مکان را کم کنند و نباید اثر معکوس بر ارزش‌های ملموس و ناملموس آن داشته باشند (ICOMOS, 2010).
هفدهمین مجمع عمومی ایکوموس پاریس، فرانسه، نوامبر ۲۰۱۱	اطمینان از حفاظت و نگهداری مؤثر ساختارهای میراث صنعتی، سایت‌ها، مناطق، منظرها و ارزش‌های آنها، به وسیله بالا بردن آگاهی عمومی و حمایت از آموزش و پژوهش، امکان‌پذیر است (ICOMOS, 2011).
نوزدهمین مجمع عمومی ایکوموس دهلی‌نو، هند، دسامبر ۲۰۱۷	احترام به تداوم ارزش‌های میراث‌های زنده، ضروری است. یک رابطه نزدیک بین طبیعت، فرهنگ و مردم وجود دارد. مکان‌های فرهنگی و مناظر، به همراه جوامع، سیستم‌های مدیریتی سنتی و باورها، میراث زنده و هویت فرهنگی را تشکیل می‌دهند (ICOMOS, 2017).

(نگارنگان)

تأثیر متقابل به صورت کمی به همراه ضرایب هم‌بستگی در فرآیند حفاظت است. لذا هدف اصلی این مقاله، شناسایی و تبیین رابطه حفاظت معنایی و کالبدی به همراه زیرمؤلفه‌های مربوطه بر اساس آزمون رگرسیون، آنووا، پیرسون و همچنین، پیشنهاد مدل از نتایج حاصله است. جنبه نوآوری پژوهش، بررسی و معرفی جامع ارزش‌ها به صورت تفکیک‌شده و تعیین میزان اثرگذاری مؤلفه‌های حفاظت معنایی بر حفاظت کالبدی است که تا به حال صورت نگرفته است. به‌طور مثال، در پژوهش صورت‌گرفته توسط شیروانی و دیگران در سال ۱۳۹۵، تنها به سه ارزش؛ هویت، اصالت و یکپارچگی به‌عنوان ارزش‌های مؤثر در فرآیند حفاظت بدون در نظر گرفتن حوزه حفاظتی و ضرایب تأثیر مربوطه اشاره شده است. هدف فرعی پژوهش، معرفی جامع زیرمؤلفه‌های اصلی و فرعی کالبدی و معنایی است.

پیشینه پژوهش

ارزش‌های کالبدی میراث معماری (ملموس)

میراث فرهنگی ملموس و مادی، به مجموعه مظاهر مادی که خارج از وجود انسان تحقق مادی و فیزیکی دارند اطلاق می‌شود (کبیری هندی و دانه‌کار، ۱۳۹۰: ۱۴۹). بیشتر ارزش‌های تاریخی و هنری، بر آثار و مظاهر مادی مترتب هستند. به‌عبارت‌دیگر، میراث ملموس یا مادی، به تمامی آثار و اشیای تاریخی شامل؛ بناها، محوطه‌ها، مناظر طبیعی و اشیاء و ابزار دست‌ساز بشری و تمامی مظاهری که به هر نحوی قابل مشاهده هستند گفته شده و به دو دسته میراث منقول و غیرمنقول طبقه‌بندی می‌شود (حسین‌زاده، ۱۳۹۳). جدول ۲، بیانگر پژوهش‌هایی است که در حوزه ارزش‌های ملموس میراث معماری صورت گرفته‌اند و بیشترین توجه در مرور ادبیات حفاظت کالبدی، به این عناصر وابسته است.

مصالح بناهای تاریخی

مواد طبیعی و یا غیرطبیعی هستند که از معادن و یا موجودات به‌دست آمده و در ساختن ساختمان، مورد استفاده قرار می‌گیرند (Hornby et al, 1963). این مواد و مصالح در زمان‌ها، مکان‌ها و ساختمان‌های مختلف به‌کار رفته‌اند و گاهی می‌توان با تشخیص آنها، اطلاعات زیادی در مورد ساختمان یا اثر تاریخی به‌دست آورد (Alshuaibi, 2016).

ترئینات بناهای تاریخی

چیزهایی که برای زیباتر به نظر رسیدن ساختمان، به آن اضافه می‌شوند (Hornby et al, 1963). ترئینات از نظر

بر اساس این اسناد، حفاظت مجموعه‌ای از اقدامات است که موجب دستیابی انسان به ارزش‌ها، معانی، پیام‌ها و مفاهیمی می‌شود که در فضاهای میراثی نهفته هستند. انتشار منشور ونیز در سال ۱۹۶۴ م. با تأکید بر ارزش‌های تاریخی (ICOMOS, 1964) و دستورالعمل‌های کنوانسیون میراث جهانی در سال 1972 با تأکید بر ارزش‌های برجسته جهانی، اولین اسناد و دستورالعمل‌های مدون در زمینه حفاظت از میراث فرهنگی بر مبنای شناخت ارزش‌ها به‌شمار می‌آیند (UNESCO, 1972). در دنیای نوین حفاظت، دیگر بحث وجود داشتن و یا نداشتن ارزش مطرح نیست و همگان پذیرفته‌اند که آثار تاریخی دارای ارزش هستند. ارزش‌های مرتبط با میراث معماری را می‌توان در دو وجه عمده؛ ارزش‌های ملموس (عناصر کالبدی) و ناملموس (ارزش‌های معنایی)، مشاهده نمود که در جوامع مختلف به فراخور بستر فرهنگی و محیطی آنها، اولویت‌های گوناگونی را شامل شده که در برخی موارد با یکدیگر تفاوت دارند. در یک اثر، این دو وجه به مثابه جسم و جان اثر هستند و چنان در هم تنیده شده‌اند که نابودی یا تضعیف هر یک از دو وجه (عناصر کالبدی و ارزش‌های معنایی)، آغاز مرگ تدریجی اثر است و حفاظت اثر در گرو حفاظت هر دو وجه خواهد بود. کالبد اثر به لحاظ شرایط اقلیمی، کارکردی و غیره، در معرض آسیب و فرسایش پیاپی قرار دارد؛ در صورتی که وجوه دیگر یعنی سنت‌ها، ارزش‌های اجتماعی و هویتی، متضمن تداوم حیات اثر در طول زمان هستند (شیروانی و دیگران، ۱۳۹۵: ۴۷). در این میان، نحوه شناخت و بیان ارزش‌های نهفته در اثر، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار شده و ارزش، یکی از عوامل تعیین‌کننده اعتبار و اهمیت در مباحث ویژه مرتبط با علم حفاظت است که در توسعه سیاست‌های حفاظتی، نقش بسیار مهمی را ایفا می‌کند (نژاد ابراهیمی و دیگران، ۱۳۹۲: ۹۲؛ Avrami et al, 2000; 25; Mason et al, 2003: 32; Matero, 2000; De la Torre, 2002). به‌طور کلی، هر فعالیت حفاظتی، زمانی صورت می‌گیرد که شیء یا مکانی، ارزشمند باشد و از این‌رو، تصمیم‌گیری درباره درمان، تشخیص وضعیت و مداخله در اثر، پیرو این ارزش است (Mason et al, 2003: 32). در این میان، جنبه معلوم پژوهش‌های انجام‌شده، بیان اهمیت حفاظت مبتنی بر ارزش و تأثیر متقابل حفاظت معنایی و کالبدی به صورت کیفی، تفسیری و بدون مشخص کردن و در نظر گرفتن زیرمؤلفه‌ها است. منظور از زیرمؤلفه، مشخص شدن ارزش‌های کالبدی و معنایی به صورت تفکیک‌شده در هر حوزه است. جنبه مجهول و شایسته پژوهش، مشخص نبودن رابطه ارزش‌های کالبدی و معنایی میراث معماری در

جنس، نوع کاربرد، منبع الهام و فناوری ساخت می‌توانند هویت‌ساز باشند (Sabri, 2019).

طرح نمای بناهای تاریخی

طراحی صورت‌گرفته در نمای ساختمان که می‌تواند از خطوط، احجام، مصالح، رنگ‌ها، بافت‌ها و فرم‌های مختلف استفاده شده باشد. این طرح، شامل تزئینات دیده‌شده روی نمای ساختمان نیز می‌شود و می‌تواند موجب هویت‌بخشی و ارائه اطلاعات مهمی در خصوص ساختمان یا اثر تاریخی باشد (Pagliuca et al, 2018).

سیستم سازه‌ای بناهای تاریخی

هر ساختمان برای انتقال صحیح نیروهای ناشی از وزن مصالح، بارهای واردشده و نیروهای جانبی، به عناصری نیاز دارد. این عناصر در کنار هم، سازه ساختمان را شکل داده و در کنار عناصر دیگر، سیستم سازه‌ای را به وجود می‌آورند. در جوامع و فرهنگ‌های مختلف با توجه به مصالح در دسترس، دانش بومی و سنت‌های موجود، سیستم‌های سازه‌ای مختلفی مورد استفاده قرار می‌گیرند (Sağiroğlu, 2017).

هندسه بناهای تاریخی

شاخه‌ای از ریاضیات است که با شکل، اندازه، موقعیت نسبی اشکال و ویژگی‌های فضا سر و کار دارد. انواع مختلف اصول هندسی مانند؛ هندسه اقلیدسی، ناقلیدسی، فراکتال، جبری و غیره (Ching, 2011). در صورت استفاده توسط طراح و معمار بنا، موجب بروز فرم‌ها و شکل‌های خاصی می‌شود که در هویت‌بخشی به ساختمان‌ها و آثار تاریخی بسیار مؤثر است و از اولین ویژگی‌های مورد بررسی هر هنری به حساب می‌آید (Bertolini Cestari et al, 2018).

ارزش‌های معنایی میراث معماری (ناملموس)

ارزش‌های ناملموس میراث معماری وابسته به میراث ناملموس فرهنگی یا بنیادی‌ترین جنبه‌های حیات اجتماعی و فکری ملت‌ها، منشأ هویت‌ها و تنوع و خلاقیت هستند. میراث فرهنگی ناملموس و معنوی، مجموعه مظاهری است که گر چه وجود مادی ندارند، اما جلوه‌های مادی آنها قابل درک و بررسی هستند، مانند؛ زبان، باورها، اعتقادات و آداب و رسوم که به خودی خود مادی نیستند (کبیری هندی و دانه‌کار،

جدول ۲. ارزش‌های ملموس پذیرفته‌شده میراث معماری در پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه حفاظت کالبدی

ردیف	ارزش	محقق
۱	مصالح ^۳	Pagliuca et al, 2018- Bertolini Cestari et al, 2018- Ietto et al, 2018- Yüceer et al, 2018- Sabri, 2019- Qashmar, 2018- BENKARI, 2017- Sağiroğlu, 2017- Nasution, 2017- GARBA et al, 2017- Alshuaibi, 2016- ALAFANDI et al, 2017- AWAD, 2017- Simões et al, 2017- García et al, 2017- Abbas, 2017- Dweik, 2017- Uzun et al, 2017- Öztürk et al, 2017- Malheiro, 2017- del Mármol, 2017- Zal, 2017- Taylor et al, 2015- Quagliarini et al, 2012- Abu Al Haija, 2012- Zemershidi, 2011
۲	تزئینات ^۴	Ietto et al, 2018- Sabri, 2019- Pagliuca et al, 2018- Sağiroğlu, 2017- Öztürk et al, 2017- Alshuaibi, 2016- BAHAUDDIN et al, 2017- Uzun et al, 2017- Ali et al, 2017- BENKARI, 2017- Abbas, 2017- ALAFANDI et al, 2017- Nasution, 2017- GARBA et al, 2017- Dweik, 2017- Zal, 2017- Sherato, 1998- Cattelli, 1997- Pope, 1965
۳	طرح نما ^۵	Sabri, 2019- Qashmar, 2018- Pagliuca et al, 2018- Simões et al, 2017- Tandon et al, 2017- Öztürk et al, 2017- Malheiro, 2017- Alshuaibi, 2016- Uzun et al, 2017- Ali et al, 2017- Abbas, 2017- ALAFANDI et al, 2017- Dweik, 2017- AWAD, 2017- BENKARI, 2017- GARBA et al, 2017- Abu Al Haija, 2012
۴	سیستم سازه‌ای ^۶	Bertolini Cestari et al, 2018- Pagliuca et al, 2018- Qashmar, 2018- Sabri, 2019- Alshuaibi, 2016- García et al, 2017- Malheiro, 2017- BENKARI, 2017- Uzun et al, 2017- del Mármol, 2017- Öztürk et al, 2017- Simões et al, 2017- Dweik, 2017- Sağiroğlu, 2017- Zal, 2017- Kiani, 2014- Hanachi et al, 2013
۵	هندسه ^۷	Pagliuca et al, 2018- Sabri, 2019- Bertolini Cestari et al, 2018- Simões et al, 2017- Nasution, 2017- GARBA et al, 2017- ALAFANDI et al, 2017- Abbas, 2017- Ali et al, 2017- Uzun et al, 2017- BAHAUDDIN et al, 2017- Öztürk et al, 2017- Tandon et al, 2017

(نگارندگان)

و آموزش سازمان میراث فرهنگی، ۱۳۸۷). میراث ناملموس، جنبه‌های غیرفیزیکی یک فرهنگ یا آداب و رسوم جامعه در یک دوره زمانی یا راه و روش زندگی در جامعه که معمولاً قوانین رسمی عمومی برای کارکرد در یک فضای فرهنگی خاص هستند را در بر می‌گیرد (شاهی و خورشید، ۱۳۹۴). میراث معماری ناملموس، شامل روند ساخت و ساز و تغییرات انجام‌شده، معانی و ارتباطات فضایی، زندگی‌نامه افراد واقع در آن مکان، پیام‌ها و حسی که بنا در افراد ایجاد می‌کند، است. جدول ۳، بیانگر وضعیت مقالات و پژوهش‌هایی است که در

۱۳۹۰: ۱۴۹). این آثار می‌توانند بازگوکننده و برقرارکننده ارتباط فرهنگی انسان در طول تاریخ باشند. بنابراین این نوع میراث باعث می‌شود مردم یک روستا، گروه یا ملتی گرد هم جمع شده، اثری فرهنگی را خلق کرده یا در یک رویداد فرهنگی، برنامه خود را اجرا کنند. این فرآیند بعضاً مهم‌تر از خود شیء یا رویداد است. میراث فرهنگی معنوی، تظاهرات و نمادهای متنوع و گسترده‌ای دارد که ممکن است به زبان، سنت شفاهی، دانش سنتی، خلق فرهنگ مادی، نظام ارزشی یا به هنرهای نمایشی و نظایر آن مربوط باشد (معاونت معرفی

جدول ۳. ارزش‌های ناملموس پذیرفته‌شده میراث معماری در پژوهش‌های انجام‌شده در حوزه حفاظت معنایی

ردیف	ارزش	محقق
۱	ارزش فرهنگی ^۸	Bolton, 2018- Sabri, 2017- Schmidt, 2017- Okumu, 2016- Maeer, 2015- Rosado Correia et al, 2014- Crocker et al, 2013- Karlstrom, 2013- Irons et al, 2011- Hanachi et al, 2011- Khirfan, 2010- English Heritage, 2008- ICOMOS, 2008 a- Jokilehto, 2007- Boer et al, 2006- Doratli, 2005- Doratli et al, 2004- Lee, 2004- Hassler et al, 2004- ICOMOS, 1999 c; 1994; 1993 a- Hubbard, 1993- Skovgaard, 1978
۲	هویت ^۹	Battilani et al, 2018- Svensson, 2018- Schmidt, 2017- Jones, 2017- Campion, 2017- Okumu, 2016- Ansarisadrabadi et al, 2016- Muthuma, 2016- Paganoni, 2016- Bozetka, 2013- Irons et al, 2011- Henderson, 2010- Conti, 2009- Bemanian et al, 2009- Brooke, 2006- Boer et al, 2006- Lee, 2004- Ireland, 2002- NaghiZadeh, 2002- Hubbard et al, 2000- Ricketts, 1996
۳	ارزش اقتصادی ^{۱۰}	Diaz-Andreu, 2017- Ansarisadrabadi et al, 2016- Okumu, 2016- Maeer, 2015- Longworth, 2014- Crocker et al, 2013- Hanachi et al, 2013- Irons et al, 2011- Khirfan, 2010- Pendlebury, 2008- Throsby, 2006- Mason, 2005- Dutta et al, 2005- Lamprakos, 2005- Doratli, 2005- Strange et al, 2003- Hidalu Hezare Hshtom, 2008- Larkham, 1996- Pearce, 1994
۴	تمامیت (یکپارچگی) ^{۱۱}	Fitri et al, 2017- Ansarisadrabadi et al, 2016- Basiri et al, 2015- Guidance for world heritage properties, 2010- Hanachi et al, 2011- Reccia, 2009- Pendlebury, 2008- Stovel, 2008- Mitchel, 2008- ICOMOS, 2008 b- Stovel, 2007- Jokilehto, 2007; 2006- Larkham, 1996- Strange, 1997- Strange et al, 2003- Morgan et al, 2009- ICOMOS, 1994; 2010
۵	ارزش قدمت ^{۱۲}	Cinà et al, 2018- Svensson, 2018- Sabri, 2017- Diaz-Andreu, 2017- Muthuma, 2016- Feary et al, 2015- Buckley et al, 2014- Karlstrom, 2013- Hanachi et al, 2013- Lush, 2008- Jones et al, 2007- Brooke, 2006- Throsby, 2006- Mason, 2005- Lamprakos, 2005- Ireland, 2002- Hubbard, 1993- Neil, 1980- Skovgaard, 1978
۶	ارزش زیبایی‌شناسی ^{۱۳}	Diaz-Andreu, 2017- Deisser et al, 2016- Muthuma, 2016- Feary et al, 2015- Rosado Correia et al, 2014- Buckley et al, 2014- Karlstrom, 2013- Hanachi et al, 2013- Crocker et al, 2013- Lush, 2008- Jones et al, 2007- Throsby, 2006- Mason, 2005- Lamparkos, 2005- Ireland, 2002- Hubbard, 1993
۷	ارزش اجتماعی ^{۱۴}	Amar et al, 2017- Diaz-Andreu, 2017- Orbasli, 2017- Sabri, 2017- Jones, 2017- Paganoni, 2016- Feary et al, 2015- Buckley et al, 2014- Longworth, 2014- Irons et al, 2011- Khirfan, 2010- Hanachi et al, 2011- Lush, 2008- Jones et al, 2007- Throsby, 2006- Lee, 2004
۸	اصالت ^{۱۵}	Ansarisadrabadi et al, 2016- Hanachi et al, 2013- Pendlebury, 2008- ICOMOS, 2008 b- Stovel, 2007- Jokilehto, 2007- Throsby, 2006- Talebian, 2005- Safa manesh et al, 2003- Heath et al, 1996- Larkham, 1996- ICOMOS, 1994; 1993 a

(نگارندگان)

حوزه ارزش‌های ناملموس میراث معماری صورت گرفته‌اند و بیشترین توجه در مرور ادبیات حفاظت معنایی، به این ارزش‌ها وابسته است.

ارزش فرهنگی بناهای تاریخی

هر اجتماعی برای خود، دارای فرهنگ و تمدن ویژه‌ای است که بر اساس انباشت آداب و سنن جاری جامعه در طول زمان، شکل آیین و رسوم به خود می‌گیرد. پوسته ظاهری و بیرونی آن شکل و سیاق، فرهنگ است. وقتی در تاریخ فرهنگ و هنر یک مجتمع زیستی سیر کنیم، در حقیقت، چیزی نیست جز یافتن راه‌حلهایی که انسان‌ها در طول تاریخ برای مشکلات و مسائل خود یافته‌اند؛ خواه این یافتن، عمدی و تعمقی باشد، خواه اتفاقی و تجربی، به هر حال جزء فرهنگ به شمار می‌رود (نژاد ابراهیمی و دیگران، ۱۳۹۲: ۸۶) و نشان از هویت هر جامعه و نگاه مردم جامعه به یک پدیده دارد. طرز زندگی، کیفیت زندگی، آداب و رسوم، عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و بالاخره فرهنگ هر جامعه‌ای، در ارزش و میراث فرهنگی آن جامعه نهفته است. بنای تاریخی، جزئی از سرمایه ملی و فرهنگی کشور است که نه تنها دارای ارزش تاریخی و معماری، که دارای ارزش فرهنگی و هویت‌بخشی به بافت شهری است (کوشکی و نعمتی، ۱۳۹۴).

ارزش هویتی بناهای تاریخی

بناهای تاریخی، یادآور زندگی گذشتگان بوده‌اند و با نگاه به آنها به دوره‌های مختلف تاریخی سفر کرده و با زوایای مختلف زندگی انسان‌ها در گذشته آشنا می‌شویم. هویت یا این‌همانی، موضوعی متقابل است؛ یعنی از یک‌سو، محیط، جلوه‌ای از فرهنگ و ارزش‌های جامعه بوده و از سوی دیگر، بخشی از هویت انسان، در محیط شهر، محل کار و یا خانه وی قابل جستجو است (نقی‌زاده، ۱۳۸۱: ۷۲). بافت تاریخی، با ارزش کالبدی و فرهنگی نهفته در خود، بهترین نشانه هویت بوده و در هویت دادن به شهر، نقش مؤثر و بارزی را ایفا می‌نماید و در عین حال، حیات و رشد این بافت، مانع بی‌هویتی و فرسودگی شهر از درون شده و توسعه بی‌رویه آن را محدود می‌کند (کیانی و دیگران، ۱۳۸۸: ۱۲۱). اهمیت و ضرورت حفظ آثار کهن نه به‌عنوان پدیده‌های نمادین، بلکه به دلیل شناخت سیر تحول و تکامل تاریخ شهرسازی و تمدن شهرنشینی، حفظ هویت و اصالت شهری و تبیین حیات شهری بر اساس شواهد و مدارک علمی، همواره مورد توجه بوده است (شماعی و پورا احمد، ۱۳۸۴: ۲۵). آلدورسی (1931-1997)، معمار ایتالیایی، از پیروان مکتب خردگرایی، معماری بناهای تاریخی را دربرگیرنده خاطرات، افکار و آثار

نسل گذشته دانسته و نقش آنها را در خلق هویت، اساسی می‌داند (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۱: ۴۶). بافت‌های تاریخی، ظرافت، زیبایی و نیز روح خالق مردمی بالأخص هویت را به نمایش می‌گذارند که طی سالیان دراز آنها را بر طبق سنت‌ها، فرهنگ و نوع معیشت خود به وجود آورده و به‌عنوان جزئی از هویت اجتماعی هر قوم و کشوری تلقی می‌شوند (Piran, 2005: 17؛ دانشپور و شیر، ۱۳۹۴: ۲۰).

ارزش اقتصادی بناهای تاریخی

هر اثر تاریخی ذاتاً دارای ارزش اقتصادی است. ارزش اقتصادی، ارزشی است که به واسطه مشارکت، یک بنای تاریخی در تولید درآمد در خود سایت و صنایع وابسته به خود به وجود می‌آورد (Diaz-Andreu, 2017). ارزش بالای این بناها که امروز علاوه بر کارکردهای فرهنگی با جذب گردشگران، دارای کارکرد اقتصادی نیز هستند، بیانگر ضرورت حفاظت از آنها و انتقال به نسل‌های بعدی است. مهم‌ترین بخش ارزش اقتصادی، مربوط به سامان‌دهی و رونق دادن بخش فرهنگ و آشنایی با سنت‌ها و ارزش‌های هر جامعه‌ای می‌شود. در این بخش، هر چند مسئله اقتصاد منجر به سرمایه‌گذاری در زمینه آثار تاریخی شده، لیکن در نهایت، معرفی سنت و آیین‌های اجتماعی و فرهنگی جامعه است که از آنها بهره‌برداری می‌شود. گردشگری امروزه به‌عنوان یک صنعت محسوب می‌شود و اقتصاد بسیاری از جوامعی که دارای جاذبه‌های فرهنگی و اجتماعی هستند، برای بهره‌مندی از سود سرشار این بخش، در آن سرمایه‌گذاری می‌کنند که سود اقتصادی سرشاری نصیب جامعه و افراد آن جامعه می‌شود. لیکن در فرجام امر، این سرمایه‌گذاری اقتصادی منجر به معرفی قابلیت‌ها و ارزش‌های آن جامعه می‌شود و گردشگرانی هم که سفر را به‌عنوان یک عمل تفریحی و برای گذران اوقات فراغت خود برمی‌گزینند، ناخواسته با جلوه‌های فرهنگی و آداب و رسوم آن جامعه آشنایی پیدا می‌کنند. به‌بیان دیگر، این بخش نه تنها به‌عنوان یک فعالیت اقتصادی، که همچون یک بازخورد فرهنگی به حساب می‌آید (نژاد ابراهیمی و دیگران، ۱۳۹۲: ۸۸). اماکن باارزش تاریخی، دربرگیرنده مجموعه متنوعی از بناها، یادمان‌ها و مجموعه‌های ارزشمندی بوده که در گذر زمان شکل گرفته و به‌عنوان محصول و رابطه بین انسان و محیط مورد توجه هستند. یکی از مهم‌ترین عوامل ایجادکننده پویایی و سرزندگی در بافت تاریخی، ایجاد فعالیت‌های مختلف و جلوگیری از کاربری‌های تک عملکردی در بناها است؛ چرا که تنوع عملکردی در بافت تاریخی می‌تواند

نیل به تمامیت در حوزه میراث فرهنگی، ضروری است که سیاست حداقل مداخله در آثار صورت گیرد؛ چرا که بهترین شیوه برای حصول اطمینان از سودمندی روند حفاظت است (Mitchell, 2008: 27).

ارزش قدمت بناهای تاریخی

ارزش تاریخی، ارزشی است که به واسطه گذر زمان ایجاد می‌شود. در این صورت، با تعویض مصالح یک ساختمان با مصالح جدید، این ارزش از بین می‌رود (Cina et al, 2018). معمر بودن، به خودی خود برای آثار، ارزش محسوب می‌شود. در واقع، نوعی تعلق ذهنی بین جامعه و اثر ایجاد می‌کند. تاریخی بودن اثر، فارغ از هر چیزی، موجب برانگیختن احترام عمومی، جلب توجه و کنجکاوای بیننده خواهد شد (حناچی و دیگران، ۱۳۹۲). ارزش‌های علمی میراث فرهنگی، متکی به شیئیت اثر بوده و ارزش‌های تاریخی، برگرفته از قدمت و ارزش‌های مستند در پیام انسانی هستند (حجت، ۱۳۸۰: ۹۴). "ارزش تاریخی" در طول تاریخ، از جمله ارزش‌های بااهمیت یک اثر تاریخی معرفی شده است که پیش از این به‌عنوان "ارزش یادبودی" در نظر گرفته می‌شد. در یک تعریف بسیار کلی و کهن از بناهای تاریخی، ارزش‌های یادبودی به‌عنوان "عوامل یادآوری‌کننده و خاطره‌انگیز" در نظر گرفته شده‌اند (Jokilehto, 2006: 1).

ارزش زیبایی بناهای تاریخی

مقصود از زیبایی در اینجا به معنای نسبی آن نیست، بلکه به جنبه فنی و کارشناسانه آن است که در سه مقیاس؛ حجم، نما و طرح قابل بررسی است. آنچه به‌عنوان زیبایی اثر مد نظر است، خلاقیت در طراحی، نوآوری و عدم تکرار، کارآیی (به معنای پاسخ‌گویی به نیازهای کارفرما) و از همه مهم‌تر، جذاب بودن آن است (حناچی و دیگران، ۱۳۹۲). معماری بناهای تاریخی ایران که در سالیان دور ساخته شده‌اند، دارای نکات جذاب و منحصر به فردی است. در گذشته که هنوز معماری بر پایه دانش آکادمیک بنیاد نهاده نشده بود، پایداری ساختمان، فرم تزئینات، ابعاد و اندازه‌های ساختمان و تناسب بین فرم و زیبایی بنا، بر اساس هندسه‌ای بود که از نسلی به نسل دیگر انتقال می‌یافت (مهدی‌زاده سراج و دیگران، ۱۳۹۰: ۱۶). لذا هندسه، عامل اصلی در زیبایی‌شناسی است. داتون از جمله افرادی است که ویژگی‌های زیباشناختی اثر را تابعی از هویت تاریخی همان اثر می‌داند. از نظرگاه وی، ویژگی‌های وابسته به تاریخ در شناسایی برخی آثار، به‌عنوان آثار هنری، نقش تعیین‌کننده دارند. عبارت "ویژگی‌های زیباشناختی"،

مراجعه هر چه بیشتر افراد به بافت را در پی داشته باشد. بناهای باارزش تاریخی، کاربری‌هایی را می‌طلبند تا بتوانند در کنار بازدهی اقتصادی مناسب و هماهنگ با نیازهای معاصر، افراد را ترغیب به مراجعه به بناها و بافت تاریخی کرده و سکون و رکود حاکم بر بافت را از بین ببرند (عیسی خانی و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۴۶)؛ بهره‌برداری مفید از بناها، اغلب بهترین روش حفظ آنها است (Shafia et al, 2012: 139). فعالیت‌های اقتصادی مردم، از فرسودگی بناها و بافت تاریخی جلوگیری کرده و موجب افزایش ارزش اقتصادی بافت تاریخی و بناهای موجود در آن می‌شوند (عیسی خانی و دیگران، ۱۳۹۶: ۱۴۶).

ارزش یکپارچگی بناهای تاریخی

مفهوم یکپارچگی، به معنای کامل بودن و خالص بودن است و حالتی از وضعیت اثر را می‌رساند که دربردارنده تمامی مؤلفه‌های آن بوده، به لحاظ مادی، عاری از هر گونه آسیب یا نقص ذاتی باشد (Guidance for World Heritage Properties, 2010: 12). در فرآیند انتخاب میراث طبیعی برای درج در فهرست میراث جهانی، این‌گونه محوطه‌ها را از دید تمامیت، در پیوند با مفاهیم گوناگونی همچون؛ تمامیت ساختاری، تمامیت کاربردی و سرانجام، تمامیت بصری می‌سنجند. این مفهوم را می‌توان پایه توسعه مدیریت حفاظت دانست و ضامنی در راستای جلوگیری از کم‌رنگ شدن ارزش‌های اجتماعی یک اثر میراثی است (Jokilehto, 2006: 12-14). به‌طور کلی، در سال‌های اخیر، مباحثه در خصوص تبیین تمامیت در حوزه میراث جهانی، در اقصی نقاط دنیا شکل گرفته و ارزیابی بهره‌گیری از این مفهوم در حوزه‌های مختلف، سبب ایجاد بینش و دیدگاه مؤثری در تغییرات احتمالی آتی، به‌ویژه در دستورالعمل‌های اجرایی شده است (Stovel, 2008: 9). همچنین، به منظور ثبت کلیه آثار در حوزه میراث جهانی، شرط تمامیت، از اولین شروطی است که بایستی در اثر حفظ شود (Morgan et al, 2009: 77). به‌طور کلی، ارزش‌های فرهنگی با (تمامیت) آثار مرتبط هستند و هنگامی که اعمال تغییرات بسیار زیاد، به اثر آسیب زده باشد، تقلیل می‌یابند. لذا در راستای حفظ ارزش‌های فرهنگی اثر، ضروری است تا تا دوام مادی اثر و اجزای آن حاصل شود. لازم است اشاره شود تا هنگامی که تا دوام ارزش‌ها در تضمین حفظ هویت یک اثر میراثی اساسی است، با حفظ معانی، کارکردها، حیات و پویایی اثر، می‌توان تمامیت و کلیت آن را در خلال مداخلات و تغییرات آتی، حفاظت و مدیریت نمود (Reccia, 2009: 63). همچنین، در مطالعات حفاظتی اشاره شده که در راستای

هم برای ارزش‌های "تاریخی" و هم ارزش‌هایی همچون "زیبایی" که صرفاً از ورای اثر مشخص شده و از هر گونه شناخت تاریخی بی‌نیاز هستند، به کار می‌رود (لسینگ و داتون، ۱۳۸۹: ۱۶۲). کروچه، درک زیبایی‌شناسی اثر را عاری از حواشی اقتصادی و در بستر هویتی و اجتماعی بیان می‌کند (Croce, 1990).

ارزش اجتماعی بناهای تاریخی

ارزش و مفاهیمی است که جامعه برای فعالیت گروهی در یک مکان تاریخی در نظر می‌گیرد. تفسیر فرهنگ به‌عنوان ارزش‌ها و باورهای مشترک که گروه‌ها را در هم می‌آمیزند، نشان می‌دهد که ارزش اجتماعی اثر میراثی ممکن است در شیوه‌ای که موجودیت آن به ثبات و انسجام اجتماعی جامعه کمک می‌کند، منعکس شود. این اثر میراثی ممکن است به شیوه‌ای در زندگی افراد جامعه نفوذ کند یا با آن ارتباط برقرار کند و به شناسایی ارزش‌های گروهی بپردازد و جامعه را به یک مکان مطلوب برای زندگی و کار تبدیل کند (Diaz-Andreu, 2017).

ارزش اصالت بناهای تاریخی

اصالت، جنبه‌ای مهم در ارزیابی ذخایر میراث فرهنگی است؛ بدین معنی که کالبد اثر باید نشان‌دهنده مراحل مهم ساخت و بهره‌برداری از آن در خط سیر تاریخی اثر باشد. اصالت، زمانی به اثر نسبت داده می‌شود که در چهار بعد؛ طراحی، مصالح به‌کار رفته، مهارت‌ها و کیفیت استقرار، قابل نقد باشد (یوکیلهتو، ۱۳۸۷).

الف) اصالت در طراحی: مقصود از طراحی، نحوه پاسخ‌گویی معمار به نیازی است که منجر به شکل‌گیری اثر شده است (Hidalu Hezareh Hshtom, 2008). سیر تحولات تاریخی و الحاقات به اثر، چنانچه در مسیری درست باشد، به اصالت اثر خدشه‌ای وارد نمی‌کند. مسجد جامع اصفهان، مثالی است که در خود نشانی از دوره‌های تاریخی گوناگون دارد، بی‌آنکه از اصالت آن کاسته شود.

ب) اصالت در مصالح: میزان دست‌نخورده بودن مصالح اولیه اثر، ملاک سنجش این ارزش محسوب می‌شود. باید توجه داشت که مداخله‌های تاریخی چنانچه ارزش‌های مربوط به عصر خود را دارا باشند، به دلیل روایت تاریخی خود، به ارزش آن خواهند افزود.

ج) اصالت در ساخت: به‌کارگیری فن‌آوری و مهارت‌های مربوط به دوره‌های تاریخی در ساخت اثر، جهت پاسخ‌گویی به نیازها را اصالت در ساخت گویند.

د) اصالت در کیفیت استقرار: ملاک سنجش ارزش اثر، به

واسطه نحوه استقرار آن در محیط و میزان هماهنگی با مکان شکل‌گیری یا مجموعه‌ای است که در آن واقع شده است (Safa manesh et al, 2003). به بیانی دیگر، میزان تأثیرپذیری (هماهنگ شدن با محیط) و تأثیرگذاری (هماهنگ‌سازی محیط) را اصالت در کیفیت استقرار گویند.

روش پژوهش

سؤال اصلی که در تحقیق مطرح می‌شود این است که مدل حفاظت معنایی و کالبدی چگونه است؟ و سؤالات فرعی تحقیق عبارت هستند از:

الف) زیرمؤلفه‌های اصلی عناصر کالبدی مؤثر در روند حفاظت کالبدی بناهای تاریخی کدام هستند؟

ب) زیرمؤلفه‌های اصلی ارزش‌های معنایی مؤثر در روند حفاظت معنایی بناهای تاریخی کدام هستند؟

برای رسیدن به جواب سؤال‌های اصلی و فرعی پژوهش، طی سه مرحله اقدام شده است.

مرحله اول: بررسی گسترده در زمینه ادبیات موضوع به منظور شناسایی عناصر کالبدی و ارزش‌های معنایی بناهای تاریخی صورت گرفته است. انتخاب مقالات و جمع‌آوری اطلاعات، به روش نمونه‌گیری گلوله برفی است؛ به این صورت که ابتدا توسط نظر متخصصین حفاظت میراث معماری، چند زیرمؤلفه مؤثر در فرآیند حفاظت معرفی شده و تحقیقات بر همین اساس شروع شدند، سپس محتوای مقالات داخلی و خارجی بررسی شد و بر اساس منابع به‌کار برده‌شده، دیگر مقالات مرتبط شناسایی و بررسی شده‌اند. بازه زمانی، مقالات تحلیل‌شده از سال 1978 تا سال 2018 میلادی را به خود اختصاص داده است. یکی از شناخته‌شده‌ترین روش‌های نمونه‌گیری تصادفی، روش نمونه‌گیری گلوله برفی است. به‌خصوص در مواردی که دسترسی به جمعیت متخصصین مربوطه به سختی انجام شود، این روش مناسب است (Tansey, 2007; Etikan et al, 2016). بعد از آن، ارزش‌های شناسایی‌شده در هر دو حوزه حفاظت، بر اساس فراوانی و نظر متخصصین، به دو دسته اصلی و فرعی طبقه‌بندی شده و داده‌های حاصل، به ماتریس تصمیم‌گیری تبدیل شده‌اند. علت استفاده از ماتریس تصمیم‌گیری اولیه، تبدیل معیارهای کیفی به معیارهای کمی است (امیری و دیگران، ۱۳۹۱: ۵۱). اگر زیرمؤلفه‌ای در یک مقاله مورد مطالعه قرار گیرد، آن مقدار برای آن مقاله، ۱ می‌شود. در غیر این صورت، مقدار ۰ به‌دست خواهد آمد. ماتریس ایجادشده در این روش، بر اساس جدول ۴ تنظیم شده است. سپس، داده‌های جدول

مربوطه، از آزمون هم‌بستگی پیرسون استفاده شده است. ابزار اندازه‌گیری پژوهش، نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۰ است.

یافته‌ها و بحث در نتایج تحقیق

به منظور شناسایی عناصر کالبدی، ۴۴ مقاله مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و ۳۰ ارزش به‌عنوان عناصر کالبدی شناسایی شده‌اند. همچنین، جهت شناخت ارزش‌های معنایی، ۱۰۳ مقاله مورد ارزیابی قرار گرفته و ۵۸ ارزش به‌عنوان ارزش‌های معنایی شناسایی شده‌اند (جدول ۵). عمل بررسی مقالات برای کشف متغیرها تا زمانی ادامه یافت که در ۱۰ درصد آخر، هیچ متغیر جدیدی شناسایی نشد. پس از بررسی هر مقاله، متغیرهای اصلی هر یک از آنها ثبت شدند. این متغیرها، ارزش‌های اصلی در هر پژوهش هستند که اهمیت آنها تأکید یا اندازه‌گیری شده است. تمامی ارزش‌ها بر اساس فراوانی هر ارزش و نظر متخصصین، به دو دسته اصلی و فرعی طبقه‌بندی شده‌اند (جدول ۵). ارزش‌ها یا زیرمؤلفه‌هایی که به‌عنوان زیرمؤلفه اصلی طبقه‌بندی شده،

ماتریس تصمیم‌گیری به‌هنجار شده و برای این منظور، از رابطه زیر استفاده می‌شود (رحیمی و دیگران، ۱۳۹۳).

$$P_{ij} = \frac{X_{ij}}{\sum_{j=1}^m X_{ij}} \quad j = 1 \dots m \quad i = 1 \dots n$$

شماره مقوله = j تعداد پاسخ‌گو = M ماتریس فراوانی هنجار شده = p فراوانی مقوله = X شماره پاسخ‌گو = i مرحله دوم: در این مرحله جهت تحلیل و پیش‌بینی شدت داده‌های نرمال شده و وضعیت تأثیر مؤلفه‌های مستقل بر وابسته، از آزمون رگرسیون چند متغیر به روش Enter، و برای بررسی معناداری آزمون رگرسیون، از آزمون آنووا استفاده شده است.

مرحله سوم: برای بررسی هماهنگی درونی ابزار اندازه‌گیری در این تحقیق، روش آلفای کرونباخ به کار گرفته شده و برای تبیین رابطه بین حفاظت معنایی و کالبدی و زیرمؤلفه‌های

جدول ۴. ماتریس تصمیم‌گیری

مقالات / ارزش‌ها	ارزش اول	ارزش دوم	ارزش سوم	...
مقاله اول	۱ یا ۰	۱ یا ۰	۱ یا ۰	...
مقاله دوم	۱ یا ۰	۱ یا ۰	۱ یا ۰	...
مقاله سوم	۱ یا ۰	۱ یا ۰	۱ یا ۰	...
...

(نگارندگان)

جدول ۵. تمامی زیرمؤلفه‌های شناسایی شده به صورت تفکیک در دو حوزه حفاظت کالبدی و معنایی

زیرمؤلفه‌ها	حفاظت کالبدی	حفاظت معنایی
زیرمؤلفه‌های اصلی	مصالح، تزئینات، سیستم سازه‌ای، طرح نما، هندسه	ارزش‌های فرهنگی، هویتی، اقتصادی، یکپارچگی (تمامیت)، تاریخی، زیبایی‌شناسی، اجتماعی و اصالت
زیرمؤلفه‌های فرعی	نوع بام، رنگ، حیاط، شیوه ساخت، اندازه، عملکرد، طرح پلان، قوس، بافت شهری، محصوریت، بالکن، ستون، جنس نما، تعداد طبقات، تناسبات، فضای سبز، اندود، پنجره قوسی، نقاشی، ایوان، ابعاد پنجره، ارتفاع ساختمان، خط آسمان، تقارن، گنبد	برجستگی، حس مکان، ارزش میراثی، ارزش معنوی، ارزش ذاتی، ارزش علمی، ارزش معماری، ارزش مکانی، ارزش استفاده، ارزش کاربردی، ارزش نمادین، ارزش وجودی، ارزش جهانی، تعلق مکانی، ارزش نادر بودن، ارزش‌های متناقض، ارزش توارث، ارزش انتخاب، ارزش انسانی، ارزش تجاری، ارزش درون‌گرایی، ارزش فردی، ارزش جمعی، ارزش آموزشی، سرمایه اجتماعی، ارزش تجسمی، ارزش تفریحی، ارزش سیاسی، ارزش جامعه، ارزش تفکرات زمانه، ارزش ایهت، ارزش اقتدار، ارزش‌های اکتسابی، ارزش احساسی، ارزش خاص بودن، ارزش زمان سفر، ارزش اهداکننده، ارزش تخریب، میراث ناخواسته، ارزش سنتی، ارزش بازرگانی، ارزش نیابتی، ارزش باستان‌شناسی، ارزش اخلاقی، ارزش قدمتی، ارزش گردشگری، ارزش منظرگاهی، ارزش سکونتی، ارزش بازگشت‌پذیری، ارزش روان‌شناسی

(نگارندگان)

بیانگر ارزش‌هایی هستند که در اکثر پژوهش‌ها به آنها اشاره شده و مورد توافق متخصصین قرار گرفته‌اند و روی آنها اختلاف نظر وجود ندارد. در حوزه حفاظت کالبدی، این زیرمؤلفه‌ها، مصالح، تزئینات، سیستم سازه‌ای، طرح نما، هندسه و در حوزه حفاظت معنایی، این زیرمؤلفه‌ها، ارزش‌های فرهنگی، هویتی، اقتصادی، یکپارچگی (تمامیت)، تاریخی، زیبایی، اجتماعی و اصالت هستند. همچنین، زیرمؤلفه‌هایی که به عنوان فرعی شناخته شده، ارزش‌هایی هستند که در فرآیند حفاظت، قطعیت کمتری نسبت به زیرمؤلفه‌هایی اصلی دارند، اما همچنان مؤثر هستند. در ارزش‌هایی که به عنوان زیرمؤلفه‌های فرعی طبقه‌بندی شده‌اند، اختلاف نظر بین پژوهشگران وجود دارد.

در علوم مهندسی اگر ضریب آلفا بیشتر از ۰,۷ باشد، آزمون از پایایی مناسبی برخوردار است (Arabzoozani et al, 2014). در این تحقیق، مقدار آلفای کرونباخ برابر با ۰,۹۵۳ به دست آمد که چون این مقدار بیشتر از ۰,۷ است، بنابراین، پایایی آزمون هم‌بستگی تأیید می‌شود. بر اساس نتایج آزمون رگرسیون می‌توان نتیجه گرفت (جدول ۶)، تأثیرگذاری تمامی زیرمؤلفه‌های اصلی و فرعی معنایی به عنوان ارزش‌های مؤثر حفاظت معنایی (متغیرهای مستقل) بر حفاظت کالبدی (متغیر وابسته) بر اساس ضریب تعیین حاصله، ۹۶

درصد است. به عبارتی، ۹۶ درصد از واریانس حفاظت کالبدی، توسط این مؤلفه‌ها تعیین می‌شود. بر همین اساس، می‌توان نتیجه‌گیری کرد به میزان بسیار بالا، تمامی ارزش‌های مؤثر در روند حفاظت بناهای تاریخی شناسایی شده‌اند.

همچنین مطابق یافته‌های درج‌شده در جدول ۷، بر اساس مقدار محاسبه‌شده برای F، در سطح اطمینان ۹۹ درصد، می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه پژوهشگران، ترکیب متغیرهای مستقل حفاظت معنایی به‌طور معناداری، قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات متغیر وابسته حفاظت کالبدی است.

بر اساس یافته‌های درج‌شده در جدول ۸، ضریب بتای آزمون رگرسیون نشان می‌دهد ۶۸ درصد از واریانس حفاظت کالبدی، توسط زیرمؤلفه‌های اصلی حفاظت معنایی (ارزش‌های فرهنگی، هویتی، اقتصادی، یکپارچگی، تاریخی، زیبایی‌شناسی، اجتماعی و اصالت) و ۲۸ درصد از واریانس حفاظت کالبدی، توسط زیرمؤلفه‌های فرعی حفاظت معنایی (۵۰ ارزش دیگر) با سطح اطمینان ۹۵ درصد تعیین می‌شود.

به منظور بررسی رابطه هم‌بستگی حفاظت کالبدی با حفاظت معنایی و زیرمؤلفه‌های مربوطه، از آزمون هم‌بستگی پیرسون استفاده شده است. بر اساس یافته‌های درج‌شده در جدول ۹، ضریب هم‌بستگی حفاظت کالبدی و معنایی با

جدول ۶. نتایج رگرسیون مؤلفه‌های اثرگذار اصلی و فرعی حفاظت معنایی بر حفاظت کالبدی

مدل	ضریب تعیین ^{۱۶}	ضریب تعیین تعدیل شده	خطای استاندارد
۱	۰,۹۶	۰,۹۸	۱,۱۹۲

(نگارندگان)

جدول ۷. آزمون معناداری رگرسیون^{۱۷} مؤلفه‌های اثرگذار حفاظت معنایی بر حفاظت کالبدی

نرمالیزاسیون	مجموع	درجه آزادی ^{۱۸}	میانگین مربعات	F	سطح معناداری ^{۱۹}
اثر رگرسیون	۱۶۹,۷۶۷	۲	۸۴,۸۸۳	۵۹,۷۰۹	۰,۰۰۰*
باقی‌مانده	۷,۱۰۸	۵	۱,۴۲۲		
کل	۱۷۶,۸۷۵	۷			

(نگارندگان)

* معناداری در سطح بالاتر از ۹۹ درصد لازم

جدول ۸. نتایج رگرسیون مؤلفه‌های اثرگذار اصلی و فرعی حفاظت معنایی به صورت مجزا بر حفاظت کالبدی

معیار تحلیل	حفاظت کالبدی	
	ضرایب استاندارد بتا	سطح معناداری
زیرمؤلفه‌های اصلی حفاظت معنایی	۰,۶۸	۰,۰۱۷

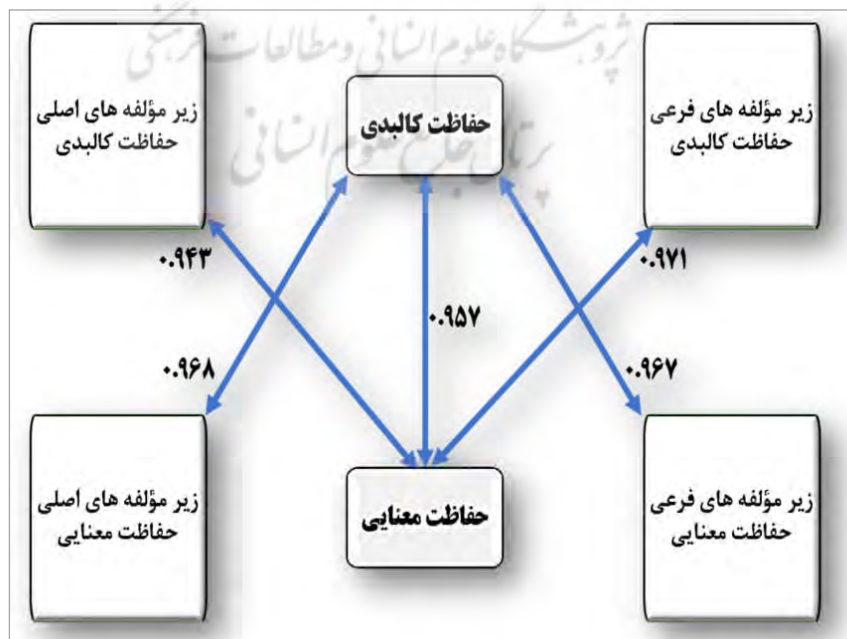
(نگارندگان)

و هندسه هستند. به عبارتی، در حفاظت ملموس و عینی، مرمتگران، پژوهشگران و سیاستمداران باید به این ابعاد میراث معماری توجه کرده و اولویت‌ها، اقدامات و مداخلات مرمتی را با توجه به حفاظت این عناصر برنامه‌ریزی کنند. لذا حفاظت این عناصر، موجب بیشترین تأثیر در تمامیت و ماندگاری اصالت کالبدی میراث معماری می‌شود. نتایج به‌دست آمده برای جواب دومین سؤال فرعی، نشانگر آن است که مؤلفه‌های ارزش فرهنگی، هویتی، اقتصادی، یکپارچگی، تاریخی، زیبایی، اجتماعی و اصالت، موجب بیشترین تأثیر در حفاظت معنایی می‌شوند. این ارزش‌ها، بنیادی‌ترین جنبه‌های حیات اجتماعی و فکری جامعه هستند. لذا این آثار می‌توانند بازگوکننده و برقرارکننده ارتباط فرهنگ تاریخی و تاریخ فرهنگی با افراد شوند که این تعامل شامل؛ زبان، باورها، اعتقادات و آداب و رسوم است. این همان فرآیندی است که باعث می‌شود افراد جامعه نگاهی فرامادی و بالاتر از شیئیت به میراث معماری داشته و در ذهن خود آگاه و ناخودآگاه خود بخواهند که این میراث حفظ شود.

سطح اطمینان ۹۹ درصد که مطلوب ارزیابی می‌شود، ۰.۹۵۷، به‌دست آمده که بیانگر انسجام بسیار بالای این دو حوزه با یکدیگر است. همچنین، بر اساس ضریب هم‌بستگی بالایی که حفاظت کالبدی با زیرمؤلفه‌های اصلی و فرعی حفاظت معنایی دارد و ضریب هم‌بستگی بالایی که حفاظت معنایی با زیرمؤلفه‌های اصلی و فرعی حفاظت کالبدی دارد، می‌توان به این رابطه مستحکم و همه‌جانبه پی برد.

مدل پیشنهادی زیر (تصویر ۳)، با توجه به نتایج به‌دست آمده در دو حوزه حفاظت کالبدی و معنایی ارائه شده که جواب سؤال اصلی تحقیق است. همان‌طور که ملاحظه می‌شود، حفاظت اصیل میراث معماری، تنها با تعامل مستمر حفاظت کالبدی و حفاظت معنایی و زیرمؤلفه‌های مربوطه به صورت توأمان امکان‌پذیر است.

با توجه به بررسی ادبیات موضوع و نتایج به‌دست آمده، جواب اولین سؤال فرعی که مشخص کردن زیرمؤلفه‌های اصلی عناصر کالبدی مؤثر در روند حفاظت کالبدی بناهای تاریخی است، عناصر مصالح، تزئینات، سیستم سازه‌ای، نما

تصویر ۳. مدل پیشنهادی برای بررسی حفاظت میراث معماری (نگارندگان)

جدول ۹. وضعیت رابطه بین حفاظت کالبدی و زیرمؤلفه‌های حفاظت معنایی

حفاظت کالبدی		معیارهای تحلیل
سطح معناداری	هم‌بستگی پیرسون	
۰,۰۰۰	**۹۶۸.	زیرمؤلفه‌های اصلی حفاظت معنایی
۰,۰۰۰	**۹۶۷.	زیرمؤلفه‌های فرعی حفاظت معنایی
۰,۰۰۰	**۹۵۷.	تمامی زیرمؤلفه‌های حفاظت معنایی
حفاظت معنایی		معیارهای تحلیل
سطح معناداری	هم‌بستگی پیرسون	
۰,۰۱۶	*۹۴۳.	زیرمؤلفه‌های اصلی حفاظت کالبدی
۰,۰۰۰	**۹۷۱.	زیرمؤلفه‌های فرعی حفاظت کالبدی
۰,۰۰۰	**۹۵۷.	تمامی زیرمؤلفه‌های حفاظت کالبدی

(نگارندگان)

نتیجه‌گیری

نتایج به‌دست آمده از آزمون رگرسیون و ضریب تعیین نشان می‌دهند به میزان بسیار بالا و بر اساس آزمون آنووا با دقت بسیار بالا، تمامی ارزش‌های مؤثر در روند حفاظت بناهای تاریخی شناسایی شده‌اند. همچنین، بر اساس ضریب هم‌بستگی می‌توان نتیجه گرفت رابطه معنادار و بسیار قوی بین حفاظت معنایی و کالبدی به همراه زیرمؤلفه‌های هر کدام وجود دارد؛ به این معنا که برای رسیدن به حفاظت همه‌جانبه میراث معماری، به توجه و برنامه‌ریزی بر اساس حفاظت کالبدی-معنایی نیاز است. به عبارتی، میراث معماری حفاظت‌شده در ایجاد ارزش‌های معنایی جامعه که همان ارتقا و اعتلای فرهنگ، پایداری و تحکیم روابط اجتماعی، تداوم هویت و انگاره‌های ذهنی، رونق اقتصادی و سرزندگی حاصل از اقتصاد پررونق، یکپارچگی ساختاری، مفهومی و بصری بنای تاریخی با محیط پیرامون، تغییر نگرش به مفهوم زیبایی‌شناسی بر اساس اصالتی به قدمت تاریخ هستند، نقش بنیادی را بر عهده دارد. از طرفی، در صورت احیا و در حوزه معنایی، میراث معماری نیز به صورت پایدار حفاظت می‌شود؛ یعنی ارزش‌ها و هنجارهای حاکم، در ذهنیت افراد یک جامعه است که منجر به رفتارها و اقدامات حفاظتی می‌شوند. به عبارتی، این مفهوم، جواب سؤالی اساسی را می‌دهد که چرا یک بنای تاریخی را افراد حفظ و یا تخریب می‌کنند؟ در صورتی که ارزش‌های یک بنا را هم‌راستا با ارزش‌های خود ببینند، حفظ کرده و اگر مغایر منافع و باورهای خود ببینند، حتی تخریب می‌کنند. میراث معماری تاریخی تخریب‌شده می‌تواند تمامی ارزش‌های معنایی، محتوایی و فرهنگی جامعه را به صورت جدی تهدید کند. به همین دلیل، جوامعی که آثار تاریخی خود را تخریب کرده، امروزه با مشکلات هویتی، اجتماعی و اقتصادی رو به رو هستند. تخریب بناهای تاریخی بر اساس علایق و سلیق افراد، امری غیرقابل‌پذیرش است و نیاز به اقدامات فرهنگ‌سازی و آموزش عمومی برای بالا بردن آگاهی عموم افراد جامعه نسبت به عواقب این مسئله دارد.

پژوهش فوق، بررسی حفاظت میراث معماری بر اساس پژوهش‌های صورت‌گرفته است. پیشنهاد می‌شود بر اساس مدل ارائه‌شده، پیمایشی برای متخصصین حال حوزه حفاظت معماری که شامل؛ کارشناسان، پژوهشگران، مرمترگان، مسئولین و مدیران سازمان میراث فرهنگی هستند، صورت گیرد تا ضرایب هم‌بستگی به منظور شناسایی روابط درونی بین زیرمؤلفه‌ها تبیین شوند.

1. Mix Method
2. Value-based conservation approach
3. Building Material
4. Ornamentation
5. Elevation Design
6. Structural System
7. Geometry
8. Cultural Value
9. Identity
10. Economic Value
11. Integrity
12. Historic Value
13. Aesthetic Value
14. Social Value
15. Authenticity
16. R².
17. ANOVA
18. df
19. Sig

منابع و مأخذ

- ابویی، رضا و نیک‌زاد، ذات‌الله (۱۳۹۶). حفاظت معماری و نسبت آن با تاریخ معماری، با نگاه به تجربه حفاظت در ایران. دو فصلنامه مطالعات معماری ایران، ۶ (۱۱)، ۱۶۹-۱۸۸.
- امیری، مقصود؛ رحیمی مزرعه‌شاهی، محسن و تابلی، حمید (۱۳۹۱). روشی جدید برای حل مسائل تصمیم‌گیری چند معیاره. فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات مدیریت صنعتی، ۹ (۲۴)، ۴۵-۶۵.
- حبیبی، سید محسن و مقصودی، ملیحه (۱۳۸۱). مرمت شهری. چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران.
- حجت، مهدی (۱۳۸۰). میراث فرهنگی در ایران سیاست‌ها برای یک کشور اسلامی. چاپ اول، تهران: سازمان میراث فرهنگی کشور.
- حسین‌زاده، حمید (۱۳۹۳). بررسی نقش میراث فرهنگی در توسعه گردشگری. همایش ملی رویکرد عملی به پیاده‌سازی مفاهیم علمی، مباحث تئوری و پژوهش‌های کاربردی علوم فنی. تهران: دانشگاه پیام نور. ۹-۱.
- حناچی، پیروز؛ کلاویه، سعید محمود و آذری، عباس (۱۳۹۲). مدیریت ارزش‌گذاری در بافت‌های تاریخی با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (نمونه موردی: مطالعه در محور تاریخی خیابان لاله‌زار). فصلنامه مطالعات شهر ایرانی اسلامی، ۱۲ (۱)، ۳۷-۴۴.
- دانشپور، عبدالهادی و شیرینی، الهام (۱۳۹۴). عناصر کالبدی-کارکردی شکل‌دهنده به هویت بافت‌های تاریخی شهر ایرانی اسلامی. فصلنامه علمی پژوهشی نقش جهان، ۵ (۱)، ۱۷-۲۵.
- رحیمی، رضا؛ عصاره، علیرضا و صالح صدق‌پور، بهرام (۱۳۹۳). تحلیل محتوای کتاب درسی ریاضی پایه ششم ابتدایی مبتنی بر الگوی خلاقیت پلسک. دوفصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، ۲ (۴)، ۱۱۱-۱۳۴.
- شاهی، طاهره و خورشید، صدیقه (۱۳۹۴). میراث ناملموس راهی به سوی توسعه گردشگری خلاق. کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در مدیریت و مهندسی صنایع. تهران. ۱۴-۱.
- شماعی، علی و پوراحمد، احمد (۱۳۸۴). بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا. چاپ اول، تهران: دانشگاه تهران.

- شیروانی، مریم؛ احمدی، حسین و وطن‌دوست، رسول (۱۳۹۵). بازشناسی ارزش و عوامل تأثیرگذار در دگرگونی دیدگاه‌های ارزشی در حفاظت از میراث فرهنگی در قرن حاضر. نشریه هنرهای زیبا- معماری و شهرسازی، ۲۱ (۴)، ۳۹-۵۰.
- عیسی خانی، ویدا؛ بمانیان، محمدرضا و کشمیری، هادی (۱۳۹۶). بررسی تأثیر ایجاد کاربری مناسب در بهبود کارکرد اقتصادی بناهای باارزش فرهنگی-تاریخی و جلوگیری از تخریب و فرسودگی بافت تاریخی شهر شیراز، نمونه موردی: مجموعه پاک‌یاری. معماری و شهرسازی آرمان‌شهر، ۱۰ (۱۹)، ۱۵۲-۱۴۳.
- کبیری هندی، مریم و دانه‌کار، افشین (۱۳۹۰). رویکرد یکپارچه در مدیریت و حفاظت میراث طبیعی و فرهنگی. مجله پژوهش‌های باستان‌شناسی ایران، ۱ (۱)، ۱۴۷-۱۵۹.
- کوشکی، مینا و نعمتی، مجتبی (۱۳۹۴). رهنمودهای طراحی ساختارهای نو در بناهای تاریخی فاقد برخی اندام‌های اساسی نمونه مطالعاتی: کاروانسرای سنگی رباط کریم. کنفرانس بین‌المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی. تهران، ۱۳-۱۰.
- کیانی، اکبر؛ سالاری سردری، فرضعلی و افراسیابی راد، محمدصادق (۱۳۸۸). بررسی هویت‌بخشی شهر فیروزآباد در بهسازی و نوسازی بافت تاریخی شهر گور با استفاده از تکنیک SWOT. فصلنامه جغرافیایی آمایش، ۲ (۶)، ۱۳۸-۱۲۰.
- لسینگ، آلفرد و داتون، دنیس (۱۳۸۹). مجموعه مقالات مسائل هنر و زیباشناسی معاصر (آثار جعلی و تقلبی). ترجمه نیما ملک محمدی، چاپ اول، تهران: فرهنگستان هنر.
- معاونت معرفی و آموزش سازمان میراث فرهنگی (۱۳۸۷). آشنایی با میراث فرهنگی، آموزش عمومی. چاپ دوم، تهران: سازمان میراث فرهنگی.
- مهدی‌زاده سراج، فاطمه؛ تهرانی، فرهاد و ولی بیگ، نیما (۱۳۹۰). به‌کارگیری مثلث‌های هنجار در محاسبات ریاضی و پیاده‌سازی هندسه در ساخت و اجرای معماری سنتی ایران. نشریه مرمت، آثار و بافت‌های تاریخی، فرهنگی، ۱ (۱)، ۱۵-۲۶.
- نژاد ابراهیمی، احد؛ پورجعفر، محمدرضا؛ انصاری، مجتبی و حناچی، پیروز (۱۳۹۲). ارزش و ارتباط آن با رویکرد مداخله در آثار فرهنگی-تاریخی. دو فصلنامه علمی پژوهشی مرمت و معماری ایران، سال سوم (۶)، ۹۸-۷۹.
- نقی‌زاده، محمد (۱۳۸۱). تأثیر معماری و شهر بر ارزش‌های فرهنگی. نشریه هنرهای زیبا، ۱۱ (۱)، ۷۶-۶۲.
- یوکیلهتو، یوکا (۱۳۸۷). تاریخ حفاظت معماری. ترجمه محمدحسن طالبیان و خشایار بهاری، چاپ اول، تهران: روزنه.
- ABBAS, H. (2017). A Tale of Two Rushans: Architecture Through Oral History. *Islamic Heritage Architecture*, 1 (3), 365-378.
- Abu Al Haija, A. H. (2012). Jordan: guidelines for urban and architectural heritage conservation: Umm Qais case study. *International Journal of Architectural Heritage*, 6 (1), 62-85.
- ALAFANDI, R. & RAHIM, A. A. (2017). The Legacy of Aleppine Ottoman Houses. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (3), 388-400.
- Ali, M. & Magdi, S. (2017). The Influence of Spolia On Islamic Architecture. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (3), 334-343.
- ALSHUAIBI, A. I. (2016). Palaces in Andalusia And Iraq In the Islamic Era: A Historical Comparison Perspective. *Islamic Heritage Architecture*, 1 (3), 287-296.
- Amar, J. H.; Armitage, L. & O'Hare, D. (2017). Australian cultural built heritage: stakeholders' perceived conservation barriers and motivations. *Pacific Rim Property Research Journal*, 23 (2), 161-173.
- Ansarisadrabadi, A. M. & Aslani, E. (2016). The Preventive Conservation Theory and Its Usability in Support of the Architectural Heritage. *Journal of Conservation and Cultural Heritage*, 4 (8), 60-70.

- Arabzoozani, M.; Hassani pour, S. & Bayegi, V. (2014). Understanding Cronbach's alpha: a necessity for implementation of original research studies. *Iranian Journal of Medical Education*, 14 (9), 831-832.
- Avrami, E.; Mason R. & de la Torre, M. (2000). **Values and Heritage Conservation**. Los Angeles: CA: Getty Conservation Institute.
- AWAD, J. (2017). Conserving The Palestinian Architectural Heritage. *Islamic Heritage Architecture*, 1 (3), 451-460.
- BAHAUDDIN, A. & DARMAYANTI, T. (2017). The Cultural and Architectural Heritage Of The Banten Grand Mosque, Indonesia. *Islamic Heritage Architecture*, 1 (3), 29.
- Basiri, S.; Vatandoust, R.; Emami, S. M. A. & Ahmadi, H. (2015). The Historical and Intellectual Course of Development in Preserving the Cultural Heritage from the Perspective of Conceptual Status of Integrity. *Journal of History and Culture*, 46 (92), 85-108.
- Battilani, P.; Bernini C. & Mariotti, A. (2018). How to Cope with Dissonant Heritage: A Way towards Sustainable Tourism Development. *Journal of Sustainable Tourism*, 26 (8), 1417-1436.
- Bemanian, M. R.; Pur Jafar, M. R.; Ahmadi, F. & Sadeghi, A. R. (2009). Rereading of Spiritual Identity and Holy Ideasa in Architecture of Shi`i Mosques. *Shi`ite Studies*, 8 (30), 37-70.
- Benkari, N. (2017). The Defensive Vernacular Settlements in Oman, A Contextual Study. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (2), 175- 184.
- Bertolini Cestari, C. & Marzi, T. (2018). Conservation of historic timber roof structures of Italian architectural heritage: diagnosis, assessment, and intervention. *International Journal of Architectural Heritage*, 12 (4), 632-665.
- Boer, B. & Graeme, W. (2006). **Heritage Law in Australia**. South Melbourne: Oxford University press.
- Bolton, C. (2018). Landscape and Change in Policy: Understanding Cultural Values. *RCC Perspectives*, 1 (3), 35-42.
- Bozetka, B. (2013). Wolin Island, tourism and conceptions of identity. *Journal of Marine and Island Cultures*, 2 (1), 1-12.
- Brooke, R. (2006). Migratory and Regional Identity. In **Identity Papers: Literacy and Power in Higher Education**. WILLIAMS, BRONWYN T. (Ed.). Colorado: University Press of Colorado, Utah State University Press. 141-153.
- Buckley, K. I. & Sullivan, S. (2014). Issues in values-based management for indigenous cultural heritage in Australia. *APT Bulletin-The journal of preservation technology*, 45 (4), 35-42.
- Campion, K. (2017). Blast through the Past: Terrorist Attacks on Art and Antiquities as a Reconquest of the Modern Jihadi Identity. *Perspectives on terrorism*, 11 (1), 26-39.
- Cattelli, M. (1997). **Art of Seljuk and Khwarizmi, louis Hambis**. Tehran: Mola Pub.
- Ching, F. D. (2011). **A visual dictionary of architecture**. New York: John Wiley & Sons.
- Cinà, G.; Kamjou, E. & Tavangar, M. R. (2018). Learning from Urban Heritage Conservation in Yazd: Achievements and Warnings. *The Historic Environment: Policy & Practice*, 9 (1), 53-77.
- Conti, A. (2009). Against Cosmopolitanism Historic Preservation and the Construction of Argentinean Identity. *Future Anterior*, 6 (2), 1-13.

- Croce, N. (1990). **The aesthetics were further develop in Italy**. Italy: Icomos Publication.
- Crocker, R. & Lehmann, S. (2013). **Motivating change: Sustainable design and behaviour in the built environment**. London: Routledge.
- Deisser, A. M. & Njuguna, M. (2016). **Conservation of Natural and Cultural Heritage in Kenya**. London: UCL Press.
- De la Torre, M. (2002). **Assessing the values of cultural heritage**. Los Angless: Getty conserva-tion institute.
- Del Mármol, C. (2017). **The quest for a traditional style: architecture and heritage processes in a Pyrenean valley**. *International Journal of Heritage Studies*, 23 (10), 946-960.
- Díaz-Andreu, M. (2017). Heritage Values and the Public. *Journal of Community Archaeology and Heritage*, 4 (1), 2-6.
- Doratli, N. (2005). Revitalizing Historic Urban Quarters: A Model for Determining the Most Relevant Strategic Approach. *European Planning Studies*, 13 (5), 749-772.
- Doratli, N.; Hoskara, S. O. & Fasli, M. (2004). An Analytical Methodology for Revitalization Strategies in Historic Urban Quarters: A Case Study of the Walled City of Nicosia, North Cyprus. *Cities*, 21 (4), 329- 348.
- Dutta, M.; Banerjee, S. & Husain, Z. (2005). Economics of Conservation of Built Heritage A CV Study of Some Heritage Sites of Calcutta. *Indian Economic Review*, 40 (2), 221- 243.
- DWEIK, G. J. (2017). A Village of Palestine Heritage—Al-dhahiriya Palestine. *Islamic Heritage Architecture*, 1 (3), 441- 450.
- English Heritage. (2008). **Conservation Principles: Policies and Guidance for the Sustainable Management of the Historic Environment in Wales**. London: The Archaeologist.
- Etikan, I.; Alkassim, R. & Abubakar, S. (2016). Comparision of snowball sampling and sequential sampling technique. *Biometrics & Biostatistics International Journal*, 3 (1), 1- 2.
- Feary, S.; Brown, S.; Marshall, D.; Lilley, I.; McKinnon, R.; Verschuuren, B. & Wild, R. (2015). Earth's cultural heritage. **Protected Area Governance and Management**. Worboys, GL; Lockwood, M.; Kothari, A.; Feary, S. & Pulsford, I. (Eds.). Canberra: ANU Press. 81- 116.
- Fitri, I. & Yahya, A. (2017). The Legal Aspects of Heritage Protection and Management in Indonesia: Toward Integrated Conservation. In **Proceedings of the 6th International Conference of Arte-Polis**. Silver, Christopher; Marques, Lenia; Hanan, Himasari & Widiastuti, Indah (Eds.). Singapore: Springer. 289- 296
- GARBA, S.; BOUSAA, D.; FETAIS, G.; ALHASSAN, A.; BAKHIT, H.; AL-DARWISH, A. & ALYAFEI, A. (2017). Heritage Documentation and National Identity in Qatar: Case of The Al-zaman House. *Islamic Heritage Architecture*, 1 (3), 473-482.
- GARCÍA, A. D. P. & de Castilla, C. O. D. A. (2017). Where the Kasbah Met the Hut: River Tagus And the Encounter Between Islamic And European Building Technologies. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (3), 279-286.
- Guidance for World Heritage Properties. (2010). *“preparation of Retrospective Statement of Outstanding Universal Value”*.

- Hanachi, P. & Fadaei Nezhad, S. (2011). A Conceptual Framework for Integrated Conservation and Regeneration in Historic Urban Areas. *Honar-Ha-Ye-Ziba Memari-Va-Shahrsazi*, 3 (46), 15-26.
- Hanachi, P.; Azari, A. & Kalaye, S. M. (2013). Managing Evaluation in Historic Fabrics Using Geographical Data System, Case Study: The Historic Axis of Laleh Zar Street. *Journal of Studies on Iranian-Islamic City*, (12), 37-46.
- Hassler, U.; Algreen-ussing, G. & Kohler, N. (2004). Cultural Heritage and Sustainable Development. In **SIUT, Sustainable Development of Urban Historical Areas through an Active Integration within Towns**. Brussel: European Commission. 107-110.
- Heath, T.; Oc, T. & Tiesdell, S. (1996). **Revitalising historic urban quarters**. London: Routledge.
- Henderson, Joan C. (2010). Conserving Colonial Heritage: Raffles Hotel in Singapore. *International Journal of Heritage Studies*, 7 (1), 7-24.
- Hidualu Hezareh Hshtom. (2008). **Reports on the Process of Registering Imovable Cultural Heritage in Iran, from Theory to Actions**. Tehran: Hidualu Hezareh Hashtom Consultant Engineers.
- Hornby, A. S.; Gatenby, E. V. & Wakefield, H. (1963). **The advanced learner's dictionary of current English** (Vol. 965). London: Oxford University Press.
- Hubbard, P. (1993). The Value of Conservation: A Critical Review of Behavioural Research. *The Town Planning Review*, 64 (4), 359-373.
- Hubbard, P. & Lilley, K. (2000). Heritage-Tourism and Place Identity in Stratford-upon-Avon. *Geography*, 85 (3), 221-232.
- ICAHM. (1990). "Charter for the protection and management of the archaeological heritage" (International committee on Archaeological heritage management).
- ICOM. (1984). "The Conservator-Restorer: a Definition of the Profession".
- ICOMOS. (1964). "International Charter for the Conservation and restoration of Monuments and Sites" (The Venice Charter).
- ----- (1975). "Resolutions of the International Symposium on the Conservation of Smaller Historic Towns, at the 4th ICOMOS General Assembly".
- ----- (1983). "Appleton Charter for protection and enhancement of the built environment" (Appleton Charter).
- ----- (1993 a). "Charter for the conservation of places of cultural heritage value, New Zealand".
- ----- (1993 b). "Guide lines for education and training in the conservation of monuments, ensembles and sites".
- ----- (1994). The Nara document on authenticity.
- ----- (1996). "Principles for the recording of monuments, groups of buildings and sites".
- ----- (1999 a). "International cultural tourism charter" (Managing tourism at places of heritage significance).
- ----- (1999 b). "Principles for the preservation of historic timber structures".
- ----- (1999 c). "The Burra charter: The Australia ICOMOS charter for places of cultural significance" (revised version)

- ----- (2008 a). "ICOMOS Charter on the Interpretation and Presentation of Cultural Heritage Sites".
- ----- (2008 b). "The Quebec Declaration on the Preservation of the Spirit of the Place".
- ----- (2010). "Charter for the Conservation of Places of Cultural Heritage Value".
- ----- (2011). "TICCIH Principles for the Conservation of Industrial Heritage Sites, Structures, Areas and Landscapes «The Dublin Principles»".
- ----- (2017). "Delhi Declaration on Heritage and Democracy".
- Ietto, F. & Laganà, A. (2018). Historic stone portals in the ancient centre of Tropea, Italy: inventory and state of conservation. *Journal of the Institute of Conservation*, 42 (1), 52-68.
- Ireland, Tracy. (2002). Giving Value to the Australian Historic Past: Historical Archaeology, Heritage and Nationalism. *Australasian Historical Archaeology*, 1 (20), 15-25.
- Irons, Janine & Lynne, Armitage. (2011). The Value of Built Heritage: Community, Economy and Environment. *Pacific Rim Property Research Journal*, 17 (4), 614-633.
- Jokilehto, J. (2006). Considerations on authenticity and integrity in world heritage context. *City & Time*, 2 (1), 1-16.
- ----- (2007). International charters on urban conservation: some thoughts on the principles expressed in current international doctrine. *City & Time*, 3 (3), 2-12.
- Jones, S. (2017). Wrestling with the Social Value of Heritage: Problems, Dilemmas and Opportunities. *Journal of Community Archaeology and Heritage*, 4 (1), 21-37.
- Jones, R. & Shaw, B. J. (2007). **Geographies of Australian heritages: Loving a sunburnt country?** Aldershot: Ashgate Publishing.
- Karlström, A. (2013). Local Heritage and the Problem with Conservation. In **Transcending the Culture-Nature Divide in Cultural Heritage**. Brockwell, Sally; O'Connor, Sue & Byrne, Denis (Eds.). Canberra: ANU Press. 141-155.
- Khirfan, L. (2010). From Documentation to Policy-Making: Management of Built Heritage in Old Aleppo and Old Acre. *Traditional Dwellings and Settlements Review*, 21 (2), 35-54.
- Kiani, M. Y. (2014). **The Architecture of Iran in the Islamic Era**. Tehran: Samt Pub.
- Lamprakos, M. (2005). Rethinking Cultural Heritage: Lessons from Sana'a, Yemen. *Traditional Dwellings and Settlements Review*, 16 (2), 17- 37.
- Larkham, P. J. (1996). **Conservation and the City**. London: Routledge.
- Lee, A. J. (2004). From Historic Architecture to Cultural Heritage: A Journey Through Diversity, Identity, and Community. *Journal of Historic Preservation, History, Theory, and Criticism*, 1 (2), 14-23.
- Longworth, E. (2014). The Culture of Prevention: Heritage and Resilience. In **Climate Change as a Threat to Peace; Impacts on Cultural Heritage and Cultural Diversity**. Schorlemer, Sabine Von & Maus, Sylvia (Eds.). Dresden, Germany: Peter Lang AG. 119-125.
- Lush, M. (2008). Built heritage management: An Australian perspective. *International Journal of Cultural Property*, 15 (1), 65-86.
- Maer, G. (2015). All Use Subject to JSTOR Terms and Conditions the Values Economists and Benefits Think about of Heritage: More than Do Money? *APT Bulletin*, 45 (2), 57-63.

- Malheiro, M. (2017). Thresholds in the Settings Of Medieval Monuments: The Case Of The Portuguese Romanesque Route. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (4), 538-548.
- Mason, R. (2005). **Economics and historic preservation: A guide and review of the literature**. Washington, DC: Brookings Institution.
- Mason, R.; David, M. & Delatorre, M. (2003). **Port Arthur historic site management Authority a case study**. Los Angeles: Getty Conservation Institute.
- Matero, F. (2000). "Ethics and Policy in Conservation". Conservation Perspectives, The GCI Newsletter. The Getty Conservation Institute.
- Mitchell, N. J. (2008). Considering the Authenticity of cultural landscapes. *APT Bulletin*, 39 (2-3), 25-31.
- Morgan, J. & Alto, P. (2009). **Saving Our Global Heritage for Future Generations**. Cambodia: GHF Technical White Paper August.
- Muthuma, L. (2016). The Conservation of Public Monuments as a Tool for Building Collective Identity in Nairobi. In **Conservation of Natural and Cultural Heritage in Kenya**. Deisser, Anne-Marie & Njuguna, Mugwima (Eds.). London: UCL Press. 59-74.
- NaghiZadeh, M. (2002). Effects of Architecture and City on Cultural Values. *HONAR-HA-YE-ZIBA, Memari-va-Shahrsazi*, (11), 62-76.
- NASUTION, I. P. (2017). The Royal Mosques in Indonesia from 16th To Early 20th Centuries As A Power Representation. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (3), 494-502.
- Neil, J. M. (1980). Is There a Historian in the House? The Curious Case of Historic Preservation. *The Public Historian*, 2 (2), 30-38.
- Orbaşlı, A. (2017). Conservation theory in the twenty-first century: slow evolution or a paradigm shift? *Journal of Architectural Conservation*, 23 (3), 157-170.
- Orinda, S. O. (2016). The Concept of Intangible Cultural Heritage in Kenya. In **Conservation of Natural and Cultural Heritage in Kenya; A Cross-Disciplinary Approach**. Deisser, Anne-Marie & Njuguna, Mugwima (Eds.). London: UCL Press. 44-58.
- **Öztürk, R. B.**; Çahantimur, A. & Özgünler, S. A. (2017). Examining Authenticity of Traditional Turkish Houses in Bursa, A UNESCO Heritage Site. *The Historic Environment: Policy & Practice*, 8 (1), 3-24.
- Paganoni, M. C. (2016). Reclaiming Heritage for UNESCO: Discursive Practices and Community Building in Northern Italy. In **Making Publics, Making Places**. Griffiths, Mary & Barbour, Kim (Eds.). Australia: University of Adelaide Press. 75-93.
- Pagliuca, A. & Debeneditis, D. (2018). Analysis of Building Systems and Technological Characterization of Medieval Shipyard. *Heritage Architecture Studies*, 2 (1), 60-70.
- Parks Canada. (2003). **Standards and Guidelines for the Conservation of Historic Places in Canada**. Ottawa: Parks Canada.
- Pearce, G. (1994). Conservation as a Component of Urban Regeneration. *Regional Studies*, 28 (1), 88-93.
- Pendlebury, J. (2008). **Conservation in the Age of Consensus**. London: Routledge.
- Piran, P. (2005). Identity of Cities, Chirp-ing for a Complex Concept. *Abadi journal*, 15 (48), 17-25.

- Pope, A. U. (1965). **Persian architecture: the triumph of form and color**. New York: G. Braziller.
- Qashmar, D. M. A. (2018). The Dialectical Dimensions of Architectural Identity in Heritage Conservation (The Case of Amman). *Arts and Design Studies*, 1 (61), 14-22.
- Quagliarini, E.; Bondioli, F.; Goffredo, G. B.; Licciulli, A. & Munafò, P. (2012). Smart surfaces for architectural heritage: Preliminary results about the application of TiO₂-based coatings on travertine. *Journal of Cultural Heritage*, 13 (2), 204-209.
- Reccia, E. (2009). “Planned maintenance and conservation”. Doctoral dissertation. Univerza v Novi Gorici: Fakulteta za podiplomski študij.
- Ricketts, S. (1996). Cultural Selection and National Identity: Establishing Historic Sites in a National Framework, 1920-1939. *The Public Historian*, 18 (3), 23-41.
- Rosado Correia, M. R. A. & Walliman, N. S. R. (2014). Defining Criteria for Intervention in Earthen-Built Heritage Conservation. *International Journal of Architectural Heritage*, 8 (4), 581-601.
- Sabri, R. (2017). From an Inconsequential Legacy to National Heritage: Revisiting the Conservation Approaches Towards the Ottoman Buildings in British Colonial Cyprus. *Conservation and Management of Archaeological Sites*, 19 (1), 55-81.
- ----- (2019). Greek nationalism, architectural narratives, and a gymnasium that wasn't. *International Journal of Heritage Studies*, 25 (2), 178-197.
- Safa Manesh, K. & Monadi Zadeh, B. (2003). Evaluation Criteria for Historic Buildings and Sites. *HAFTSHAHR*, 1 (12-13), 31-45.
- Sağiroğlu, Ö. (2017). **Characteristics and Construction Techniques of Akseki Bucakalan Village Rural Dwellings**. *International Journal of Architectural Heritage*, 11 (3), 433-455.
- Schmidt, P. R. (2017). Contests between Heritage and History in Tanganyika/Tanzania: Insights Arising from Community-Based Heritage Research. *Journal of Community Archaeology and Heritage*, 4 (2), 85-100.
- Shafia, M. & Shafia, S. (2012). A Study of the Relationship between Sustainable Social Development and Social Capital (Case Study: Residents of Shemiran nou). *Journal of Applied Sociology*, 23 (2), 139-164.
- Sherato, E. (1998). **Ilkhani and Timurid art**, Ernest Grobe. Tehran: Mola Pub.
- Simões, A. G.; Appleton, J. G.; Bento, R.; Caldas, J. V.; Lourenço, P. B. & Lagomarsino, S. (2017). Architectural and Structural Characteristics of Masonry Buildings between the 19th and 20th Centuries in Lisbon, Portugal. *International Journal of Architectural Heritage*, 11 (4), 457-474.
- Skovgaard, J. A. (1978). Conservation Planning in Denmark. *The Town Planning Review*, 49 (4), 519-539.
- Stovel, H. (2007). Effective use of authenticity and integrity as world heritage qualifying conditions. *City & Time*, 2 (3) 21-36.
- ----- (2008). Origins and Influence of the Nara Document on Authenticity. *APT Bulletin*, 39 (2-3), 9-17.
- Strange, I. (1997). Planning for change, conserving the past: towards sustainable development policy, in historic cities? *Cities*, 14 (4), 227-233.

- Strange, I. & Whitney, D. (2003). The Changing Roles and Purposes of Heritage Conservation in the UK. *Planning Practice and Research*, 18 (2-3), 219-229.
- Svensson, M. (2018). Heritage 2.0 Maintaining Affective Engagements with the Local Heritage in Taishun. In **Chinese Heritage in the Making**. Amsterdam: University Press. 269- 292.
- Talebian, MH. (2005). “*The role of authenticity in conservation of world heritage sites the experiences from Dur-untash for authenticity-based conservation*”. Doctoral dissertation, PhD Thesis, University of Tehran, College of Fine Arts, Faculty of Architecture.
- Tandon, M. & Sehgal, V. (2017). Traditional Indian religious streets: A spatial study of the streets of Mathura. *Frontiers of Architectural Research*, 6 (4), 469-479.
- Tansey, O. (2007). Process tracing and elite interviewing: a case for non-probability sampling. *PS: Political Science & Politics*, 40 (4), 765-772.
- Taylor, T. & Landorf, C. (2015). Subject-object perceptions of heritage: A framework for the study of contrasting railway heritage regeneration strategies. *International Journal of Heritage Studies*, 21 (10), 1050-1067.
- Throsby, C. David. (2006). Paying for the Past: Economics, Cultural Heritage, and Public Policy. *Australia's Economy in Its International Context*, 1 (51), 1-13.
- UNESCO. (1972). “*The general conference of UNESCO adopted on 16 November 1972 the recommendation concerning the protection at national level, of the cultural and natural heritage, UNESCO World Heritage Center*”.
- Uzun, Z. & ÇİFTÇİ, A. (2017). Space Analysis of Traditional Wooden Mosques In Samsun In Kavak Town, Middle Part Of Black Sea Region, Turkey. *International Journal of Heritage Architecture*, 1 (3), 322-333.
- Yüceer, H.; Oktay Vehbi, B. & Hürol, Y. (2018). The conservation of traditional olive oil mills in Cyprus. *Journal of Architectural Conservation*, 24 (2), 105-133.
- Zal, M. H. (2017). Analysis of Ancient Architecture Capacities with Cultural Heritage Tourism Approach, Case Study: Khorshid Palace in Kalat –e- Naderi. *Journal of Great Khorasan*, 7 (26), 93-112.
- Zemershidi, H. (2011). **Iranian Architecture: "Traditional Materials Science**. Tehran: Zommod Pub.

Received: 2019/09/17

Accepted: 2020/07/06

Proposing the Sustainable Investigation Model (Physical-Semantic) of Iranian Architectural Heritage Conservation

Mohammad Sadegh Taher Toludel* Sina Kamali Tabrizi**

Abstract

Thousands of historical sites, buildings and monuments that represent the history, culture and identity of this nation need to be conserved. Today, conservation is considered to be more of an intrinsic activity based on values, and values have always been the main reason for preserving heritage. It is clear that no society will try to preserve something that is not valuable to them. Therefore, it is necessary to identify and classify values before any inspection, diagnosis, and determine the degree of interventions in the conservation process. In all scientific researches about architectural heritage, the sustainability of the conservation process has been limitedly analyzed. Therefore, it is not possible to gain a clear understanding of the architectural sustainability involved in the conservation process. Thus, the purpose of this study is to investigate the sustainable (physical-semantic) protection of architectural heritage in order to explain the model taken by experts. The research method in this article is qualitative-quantitative; So that after identifying the physical and semantic values of architectural heritage, by examining the literature and in consultation with experts, by linear regression test, the effect of the main and sub-main components of semantic conservation on the variance of physical conservation has been determined. Then, to explain the relationship between semantic and physical conservation and related subcomponents, the Pearson correlation test is used and the final model has been presented. The reliability of the test was confirmed based on Cronbach's alpha technique and content validity based on the experts' opinion. According to the obtained model, it can be concluded that the conservation of the authentic architectural heritage is possible only with the continuous interaction of physical and semantic conservation with their relevant sub-components simultaneously. Also, the main subcomponents in the physical conservation of historical buildings include elements of materials, ornamentation, structural system, façade, geometry and in the semantic conservation are cultural, identity, economic, integrity, historical, aesthetic, social, and authenticity values.

Keywords: Semantic Conservation, Physical Conservation, Architectural Heritage, Conceptual Model, Value

* Associate Professor, Faculty of Architecture and Urban Planning, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran. msttd@srttu.edu

** Ph.D student in Architecture Major, Faculty of Engineering and Urban Planning, , Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran (Corresponding Author). Sina_kamali@yahoo.com